

Regeringens proposition

1977/78: 36

om kommunal vuxenutbildning;

beslutad den 27 oktober 1977.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd eller det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

JAN-ERIK WIKSTRÖM

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen behandlar vissa förslag som lagts fram av kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) i betänkandet (SOU 1975: 59) Utbildning för vuxna och ett förslag från skolöverstyrelsen (SÖ) om linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning.

Med hänsyn till det nu rådande ekonomiska läget, till remissinstansernas ställningstaganden och till behovet av översyn av den kommunala vuxenutbildningen följs inte SVUX' förslag om s. k. garantikurser inom kommunal vuxenutbildning.

I propositionen föreslås en viss förstärkning av skolledarresurserna inom kommunal vuxenutbildning. Vissa medel bör ställas till SÖ:s förfogande för att tilldelas kommuner som har en nystartad kommunal vuxenutbildning eller en med ringa omfattning i förhållande till befolkningsunderlaget. Närmare förslag kommer att framläggas i budgetpropositionen 1978.

Under budgetåren 1976/77 och 1977/78 gäller en förordning, som medger att kurser inom kommunal vuxenutbildning i vissa fall får startas med lägre deltagarantal än normalt. Regeringen avser att ersätta denna förordning med permanenta bestämmelser med motsvarande innehåll.

I propositionen föreslås att antalet undervisningstimmar skall minskas med 20 %, om antalet stadigvarande deltagare sjunker från tolv till lägst åtta. Liknande regler föreslås gälla för de kurser som får starta med lägre antal deltagare.

Propositionen innehåller också förslag om en försöksverksamhet med etappindelning av kurser på grundval av SÖ:s förslag om linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning. Försöket skall starta höstterminen 1978 och pågå under tre år.

Vidare aviseras i propositionen att regeringen kommer att tillsätta en särskild kommitté med uppdrag att göra en översyn av den kommunala vuxenutbildningen, innan definitiv ställning tas till dess organisation, omfattning och närmare utformning i framtiden.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-27

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Wikström

Proposition om kommunal vuxenutbildning

1 Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juli 1968 tillkallade dåvarande chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Palme, samma år sakkunniga¹ (U 1969: 51) för att utreda frågor om studiefinansiering inom vuxenutbildningen.

De sakkunniga antog benämningen kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX). Den 25 februari 1972 vidgades SVUX' uppdrag genom tilläggsdirektiv till att också omfatta överväganden om hur de olika formerna av samhällsstödd vuxenutbildning skall stödja och komplettera varandra. Kommittén har i juli 1974 avlämnat betänkandet (SOU 1974: 62) Studiestöd åt vuxna samt i juni 1975 betänkandet (SOU 1975: 59) Utbildning för vuxna.

Regeringen har den 29 maj 1975 uppdragit åt skolöverstyrelsen (SÖ) att med beaktande av vad som i propositionen 1975: 9 anförts om behörighetskomplettering inom den kommunala vuxenutbildningens ram utarbeta förslag till studiegång i berörda ämnen.

SÖ har den 2 mars 1977 avlämnat förslag om linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning.

Efter remiss har yttranden över betänkandet Utbildning för vuxna avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), centrala studiestödsnämnden (CSN), skolöverstyrelsen (SÖ), dåvarande universitetskanslers-

¹ När betänkandet avlämnades: riksdagsmannen Bengt Wiklund, kanslirådet Johnny Andersson, ombudsmannen Tore Hultqvist, adjunkten Nils Wallmark, direktörsassistenten Margareta Dahlgren, rektorn Thorvald Källstad, studierektorn Herman Holmgren och riksdagsledamoten Karin Söder.

ämbetet (UKÄ), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), utredningen (U 1972: 06) om skolan, staten och kommunerna (SSK), försvarets skolnämnd, Landsorganisationen i Sverige (LO), Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund (SSKF), Centerns kvinnoförbund (CKF), Moderata samlingspartiets kvinnoförbund (MKF), Handikapporganisationernas centralkommitté (HCK), Arbetarnas bildningsförbund (ABF), Folkuniversitetet, Frikyrkliga studieförbundet, Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet (NBV), Studieförbundet Vuxenskolan (Vuxenskolan), Sveriges kyrkliga studieförbund och Tjänstemännens bildningsverksamhet (TBV).

Dessutom har Svenska föreningen för studie- och yrkesvägledning kommit in med synpunkter på betänkandet.

Yttranden över SÖ:s förslag om linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning har avgetts av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), CSN, AMS, folkbildningsutredningen (U 1975: 19), utredningen (U 1976: 10) om den gymnasiala utbildningen (gymnasieutredningen), LO, SACO/SR, TCO, SAF, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, östra distriktet av samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande (SOSVUX-östra), Elevförbundet och Folkbildningsförbundet.

Dessutom har yttranden kommit in från Stockholms skoldirektion, elever och lärare vid Fridhemsplans vuxengymnasium, ämneslärarlinjens vuxenpedagogiska grupp vid lärarhögskolan i Stockholm, elevkåren i Norrköpings kommunala vuxenskola, lokalföreningen av Lärarnas Riksförbund vid kommunala vuxenskolan i Norrköping.

SACO/SR har i en skrivelse till SÖ hemställt att SÖ hos regeringen skaffar sig bemyndigande att utfärda föreskrifter, varigenom lärare och skolledare, som vid bifall till föreslagna nya bestämmelser om grundskolekompetens och gymnasieskolekompetens för vuxna får minskat tjänstgöringsunderlag, kan beredas fortsatt anställning i oförändrad omfattning genom särskilda pedagogiska insatser för den kommunala vuxenutbildningen. SÖ har den 14 juni 1977 överlämnat skrivelsen till regeringen.

Riksdagen har uttalat att det är angeläget att en proposition om förstärkning av den kommunala vuxenutbildningen på grundval av SVUX-förslag läggs fram för riksdagen hösten 1977 (mot. 1975/76: 883, 1418 och 2090, UbU 1975/76: 23, rskr 1975/76: 281).

I fråga om flera av förslagen fordras inte beslut av riksdagen. För överblickens och sammanhangets skull berörs dock vissa sådana förslag.

2 Nuvarande organisation

2.1 Läroplaner m. m.

Kommunal vuxenutbildning anordnar ämneskurser på olika nivåer, dels grundskolekurser, dels gymnasieskolekurser i allmänna ämnen och på försök under budgetåren 1975/76, 1976/77 och 1977/78 i yrkestekniska ämnen samt dels kurser inom särskild yrkesinriktad utbildning. Verksamheten regleras av förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning (ändrad senast 1977: 550).

Läroplanerna ansluter i sin kursplanedel till ungdomsskolans, medan timplanerna är väsentligen annorlunda. Antalet undervisningstimmar i kommunal vuxenutbildning varierar i stort sett mellan 25 och 75 % av antalet undervisningstimmar i motsvarande ämnen i ungdomsskolan. Fr. o. m. den 1 juli 1977 fastställer SÖ antalet timmar i varje ämne i kommunal vuxenutbildning inom vissa ramar (prop. 1976/77: 100 bil. 12, UbU 1976/77: 19, rskr 1976/77: 176).

Kommunal vuxenutbildning finns i två organisatoriska former, dels som utbildning anknuten till skolenhet inom ungdomsskolan, dels som utbildning inom särskild skolenhet. Utbildningen anordnas i form av kurser på både dagtid och kvällstid. Under de senaste åren har antalet dagkurser ökat. Detta är särskilt märkbart på grundskolenivå.

Den kommunala vuxenutbildningen ger både allmän utbildning och yrkesinriktad utbildning. Endast ett fåtal studerande eftersträvar och fullföljer en fullständig studiekurs, dvs. studier som leder till fullständig grundskole- eller gymnasieskolekompetens. Koncentrationsstudier i enstaka ämnen där eleven läser ett eller ett par ämnen samtidigt är vanligt. När det gäller deltagarnas fördelning över ämnen finns en koncentration till ett fåtal ämnen. I grundskolan dominerar engelska, följt av matematik och svenska. Dessa ämnen svarade höstterminen 1974 för 63 % av antalet deltagare. Även på gymnasieskolans tre- och fyraåriga linjer samlade dessa ämnen flest deltagare, tillsammans dock knappt 40 %.

2.2 Gällande bestämmelser

Statsbidrag utgår med 100 % av utgifterna för löner till lärare och skolledare. För kurs som påbörjas inom kommunal vuxenutbildning erhålls bidrag till lärarlöner för högst det antal lektioner kursen enligt föreskriven timplan skall innehålla.

Grundvillkoret för att statsbidrag skall utgå är att kommunen har underlag för att starta kursen. För det stora flertalet kommuner innebär detta, att antalet stadigvarande deltagare i kursen skall vara minst tolv. För kommun inom allmänna stödområdet gäller att kurs utanför gymnasieort (ort där reguljär treårig linje av gymnasieskolan får anordnas)

får påbörjas om antalet deltagare stadigvarande uppgår till lägst åtta. Särskilda regler gäller för handikappade och intagna på fängvårdsanstalt.

Sjunker antalet deltagare i kurs under fastställt minimiantal skall länskolnämnd bestämma om kursen får bibehållas samt om eventuell reduktion av antalet undervisningstimmar. Ny kurs i samma ämne får påbörjas samtidigt endast om antalet deltagare överstiger 35.

Till de timresurser som ställs till förfogande för den egentliga undervisningen i kursen kommer ett på antalet undervisningstimmar beräknat schablontillägg som varierar efter utbildningsnivå och linje. För grundskolekurs utgår schablontillägget med 25 %, för gymnasieskolekurs på tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje, på treårig och på fyraårig linje med 13 % och för övriga gymnasieskolekurser och särskild yrkesinriktad utbildning med 10 % på kursens undervisningstimmar. De medel som erhålls genom schablontillägget får användas för stödundervisning, studiehandledning, studie- och yrkesorientering och vissa kostnader i samband med grundutbildning (alfabetiseringsundervisning) för vuxna.

För en elev som önskar studera ett ämne i kommunal vuxenutbildning som denne tidigare har betyg i från grundskolan, gymnasieskolan eller motsvarande äldre skolform gäller att eleven bara får tas in i kommunal vuxenutbildning om det inte medför ökade kostnader för statsverket. Undantag görs för elev som behöver läsa ett ämne för att bli behörig för vidare studier. Även om den studerande tas in i utbildning, får han inte nytt betyg efter avslutad kurs. För att få betyg måste han gå upp i särskild prövning i varje ämne. Det betyg som eleven erhållit vid denna särskilda prövning får inte användas vid urval. I en urvalssituation gäller det första betyget.

För budgetåren 1976/77 och 1977/78 har regeringen medgivit dispens för att anordna vissa kurser med lägre antal deltagare än normalt. Beslutet innebär bl. a. följande.

Om minst tre deltagare har utbildningsbidrag eller särskilt vuxenstudiestöd, får kommunerna anordna kurser i alla ämnen om man räknar med att antalet deltagare under hela kursen är minst åtta, i glesbygd fem.

Om minst tre av deltagarna är kvinnor, får kommunerna anordna kurser med lägst fem deltagare i teknologi och övriga tekniska ämnen och (om kurserna gäller fackteori eller kombineras med kurser i fackteori) i bygg- och anläggningsteknik, el-teleteknik, fordonsteknik, processteknik, träteknik och verkstadsteknik.

Grundskolekurser och gymnasieskolekurser får anordnas i svenska och engelska med lägst åtta deltagare, i glesbygd fem. För att grundskolekurser skall få påbörjas krävs dock att minst fem deltagare kombinerar studierna i svenska eller engelska med minst två andra kurser i kommunal vuxenutbildning.

Dessutom får, under de två år det är fråga om, varje kommun anord-

na två grundskolekurser med lägst åtta deltagare, i glesbygd lägst fem, i vart och ett av ämnena matematik, fysik och kemi. På gymnasieskolenivå får kommunen anordna två kurser enligt samma regler i matematik, fysik, kemi och teknologi.

Med skrivelse den 25 augusti 1977 har SÖ överlämnat en rapport över hur kommunerna under budgetåret 1976/77 utnyttjat dessa möjligheter att i vissa fall starta kurser med lägre deltagarantal än normalt.

Av rapporten framgår bl. a. att förordningen av tidsskäl inte i någon större omfattning kom att påverka kursutbudet inför läsåret 1976/77, varför tillämpningen av förordningen väsentligen skett på redan planerad utbildning. Viss osäkerhet om tolkningen av reglerna tycks också ha rått. Vidare kan svårigheten att i detalj känna till planering av och förändringar i kringliggande kommuners kursutbud ha inverkat negativt på utnyttjandegraden. Endast hälften av landets kommuner utnyttjade dispensmöjligheterna under budgetåret 1976/77, men effekten kan väntas bli större under budgetåret 1977/78.

Antalet startade kurser med lägre deltagarantal var enligt SÖ:s rapport lågt i förhållande till totala antalet pågående kurser. Antalet deltagare i dispenskurserna utgjorde endast 3—4 % av det totala antalet deltagare i nystartade kurser under ett läsår (jämförelsen gäller läsåret 1975/76). De medelstora och stora kommunerna har i största utsträckning kunnat använda sig av dispensmöjligheterna. Antalet startade kurser — med undantag för storstäderna — ökar med kommunens storlek. Andelen startade kurser inom resp. utanför det allmänna stödområdet uppvisar ingen skillnad utom vad gäller de allra minsta kommunerna, där så gott som samtliga dispenskurser startats i kommuner inom stödområdet.

Dispensmöjligheternas effekt på det totala antalet deltagare under budgetåret 1976/77 var som framgått begränsad liksom den önskade geografiska spridningen av möjligheterna till behörighetsgivande studier. I vissa kommuner har betydelsen ändå varit stor. Ämneskurser, bl. a. som sammanhållen utbildning, har kunnat starta där det tidigare inte varit möjligt. På flera orter har kursutbudet planerats och marknadsförts med dispensmöjligheterna i åtanke, varefter antalet deltagare blivit så stort att någon dispens inte behövdes.

2.3 Kvantitativ omfattning

1967 års vuxenutbildningsreform (prop. 1967: 85, SU 1967: 117, rskr 1967: 277) medförde en stark expansion av den kommunala vuxenutbildningen. F. n. anordnas åtminstone någon kurs i kommunal vuxenutbildning i praktiskt taget alla kommuner. Det betyder emellertid inte att utbildningen är väl spridd. Trots den mycket starka utbyggnad som skett är bilden geografiskt splittrad.

SÖ har belyst den kvantitativa omfattningen och den geografiska

spridningen i en promemoria som redovisas i SVUX' betänkande. I samband med SÖ:s förslag om linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning har en ytterligare bearbetning av statistiken skett.

Antalet kursdeltagare ökade snabbt under åren 1968—1971. Åren 1972—1974 sjönk antalet, främst i grundskolekurserna bl. a. till följd av ändrade intagningsbestämmelser. Sedan höstterminen 1974 har deltagarantalet ökat på nytt (se tabell 1). Enligt en SÖ-undersökning 1976 deltog 59 % i högst fem lektionstimmar per vecka och endast 24 % i minst elva ("heltidsstuderande"). Av dagkursdeltagarna läste 25 % endast ett ämne och ytterligare 15 % av dem var deltidstuderande. Antalet "heltidsstuderande" är således förhållandevis litet. Av kvällskursdeltagarna hade 87 % heltidsarbete.

Tabell 1 Antal kursdeltagare i kommunal vuxenutbildning

	Antal kursdeltagare			
	Grundskolekurser	Gymnasieskolekurser	Kurser inom särsk. yrkesinriktad utbildning	Samtliga
Ht 1968	18 930	44 375	—	—
Ht 1971	80 600	92 320	67 390	240 300
Ht 1973	65 750	90 840	65 550	222 150
Ht 1974	57 320	85 040	47 250	189 610
Ht 1975	61 160	92 560	60 630 ¹	214 350

¹ Inklusive 2-åriga yrkesinriktade linjer (8 576).

Tabell 2 Andel deltagare i dagkurser i procent av samtliga kurser

Ämne	Andel deltagare ht 1975 i dagkurser i		
	Grundskola	Gymnasieskola	
		Treårig ekonomisk, humanistisk, samhällsvetenskaplig, naturvetenskaplig och teknisk linje	Tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje
Svenska	56	58	57
Engelska	28	32	62
Matematik	54	47	49
Samhällsorienterande ämnen	94	61	20
Naturorienterande ämnen	82	51	36
Franska/Tyska	27	27	50
Tekniska ämnen	—	46	22
Ekonomiska ämnen	—	34	71
Övriga ämnen	65	33	50
Samtliga ämnen	50	40	54

Ämnena svenska, engelska och matematik dominerar bland grundskolekurserna. Samhällsorienterande och naturorienterande ämnen studeras nästan uteslutande av dem som siktar på fullständig behörighet (i första hand dagstuderande). Bland kvällskurserna dominerar de tre kommunikationsämnena (svenska, engelska, matematik) (80 %) medan ett fåtal läser samhällsorienterande ämnen (1 %) och naturorienterande ämnen (4 %) (se tabell 3).

De tre ämnena svenska, engelska och matematik dominerar inte lika mycket bland ämneskurserna på gymnasieskolestadiet. De olika ämnenas andel av kurserna är i stort sett lika stor på dag- och kvällstid med två undantag. Samhällsorienterande ämnen har väsentligt större andel på dagtid och främmande språk utom engelska (B-/C-språk) har större andel på kvällstid.

Sannolikt föreligger en spontan efterfrågan på en del ämneskurser, som inte samlar tillräckligt antal sökande. Detta kan emellertid inte statistiskt beläggas. SÖ genomförde 1973 en enkät, som bl. a. visade, att antalet avvisade sökande är mycket stort i förhållande till det antal, som kan ges undervisning i önskade ämneskurser, i små kommuner. Det gäller även i vidsträckta kommuner för perifert bosatta människor. Det övervägande antalet kurser anordnas på kommunhuvudorter.

Tabell 3 Kursdeltagarnas fördelning på olika ämnen

Ämne	Kursdeltagarnas procentuella fördelning på olika ämnen ht 1975			
	Grundskolekurser		Gymnasieskolekurser	
	Dagkurser	Kvällskurser	Dagkurser	Kvällskurser
Svenska, engelska matematik	54	80	40	37
Samhällsorienterande ämnen	21,3	1,2	16,4	6,7
Naturorienterande ämnen	18,7	4,2	9,0	7,7
Främmande språk utom engelska	6	14,6	12,2	25,5
Ekon. ämnen	—	—	11,8	11,8
Tekn. ämnen	—	—	4,3	6,5
Övriga	—	—	6,3	4,8
Samtliga	100	100	100	100

På grund av gällande bestämmelser om lägsta deltagarantal kan i flertalet ämnen kurser anordnas endast på ett begränsat antal orter. Speciellt svårt är det att ordna kurser i naturorienterande ämnen (se tabell 4).

Tabell 4 Antal orter med kurser i olika ämnen

Ort	Skol- form	Ämnen															
		Sv	En	Ma	"övr" i Gr	Sh	Hi	Fe	So	Re	Bi	Fy	Ke	Nk	Fr	Ty	"övr" i Gy
Huvudort	Gr	141	230	151	191												
"Sekundärort"	Gr	31	97	35	38												
Huvudort	Gy	104	191	108	—	74	63	86	45	57	30	44	47	47	111	123	126
"Sekundärort"	Gy	3	28	6		3	1	2	1	2	—	—	—	2	1	4	10

Gr = grundskola, Gy = gymnasieskola, Sv = svenska, En = engelska, Ma = Matematik, Sh = samhällskunskap, Hi = historia, Fe = företagsekonomi, So = socialkunskap, Re = religionskunskap, Bi = biologi, Fy = fysik, Kc = kemi, Nk = naturkunskap, Fr = franska, Ty = tyska

3 SVUX' betänkande

3.1 Utredningen

3.1.1 Mål för vuxenutbildningen

SVUX framhåller att vuxenutbildningen har att ta hänsyn till dels sin speciella roll i samhället, dels till vuxnas krav, förutsättningar och erfarenheter. Bl. a. följande förhållanden gör att vuxenutbildningen skiljer sig från ungdomsutbildningen:

- Medan ungdomsutbildningen avser inskolning i samhället har vuxenutbildningen till mål att ge vidareutbildning och fortbildning i vid bemärkelse.
- Den vuxenstuderandes livs-, samhälls- och yrkeserfarenhet kan utnyttjas i utbildningen.
- Den vuxenstuderande har på grund av yrkeserfarenheter och tidigare studier ofta större möjlighet att avgöra vad han vill och behöver studera.
- Den vuxenstuderande måste på grund av yrkesarbete och familjeansvar ofta koncentrera sina studier till en relativt kort period, alternativt flera korta perioder på arbets- eller fritid.
- Den vuxenstuderande har på grund av tidigare kunskaper och erfarenheter i regel större möjligheter än den ungdomsstuderande att bestämma studiernas innehåll, omfattning och form.

SVUX erinrar om att en sammanfattning av målen för vuxenutbildningen har getts i propositionen om vidgad vuxenutbildning samt studie- stöd åt vuxna m. m. (prop. 1975: 23). Där sägs bl. a. att vuxenutbildningen skall bidra till de studerandes personlighetsutveckling och förmågan till kritisk analys av den egna situationen och det omgivande samhället. Vuxenutbildningen skall stimulera de studerande till att inom ramen för demokratins arbetsformer medverka till förbättringar på skilda områden. Studiemetoder bör utvecklas som gör det möjligt också för korttidsutbildade att nå dessa mål. En viktig uppgift för vuxenutbild-

ningen är att stärka individens ställning i arbetslivet, både genom att ge utbildning för nya arbetsuppgifter och ge kunskaper för att påverka arbetslivets utveckling. Framväxten av återkommande utbildning bör underlättas. En huvuduppgift bör vara att tillgodose de korttidsutbildades behov genom överbryggande utbildning.

I det följande redogörs för utredningens rekommendationer om samverkan inom vuxenutbildningen och förslag om ökade resurser till kommunal vuxenutbildning.

3.1.2 Samverkan inom vuxenutbildningen

Allmänna överväganden

SVUX återger inledningsvis de former av samverkan som förekommer mellan olika anordnare av vuxenutbildning. Den principiella utgångspunkten är att alla delar av vuxenutbildningen bör tas i anspråk för en expansion av överbryggande utbildning.

Det finns enligt SVUX anledning att skapa förutsättningar för ytterligare studiealternativ, dvs. öka valfriheten för de vuxna. I vissa fall förutsätter detta med nuvarande organisation samverkan mellan de olika anordnarna av vuxenutbildning. Som ett exempel nämner SVUX studiecirkel och kommunal vuxenutbildning. En sådan samverkan kan komma att fungera som inkörsport till mera koncentrerade studier på deltid eller heltid.

Behov av byggbarhet

SVUX diskuterar behovet av ett system med byggbara delar — dvs. ett system med kurser utformade som på varandra byggande eller alternativa enheter främst utifrån situationen inom kommunal vuxenutbildning. SVUX anser det önskvärt att även andra utbildningsanordnare i någon mån tar hänsyn till ett system med byggbara delar inom kommunal vuxenutbildning vid uppläggnings av sina kurser. Under förutsättning av att ett sådant system i kommunal vuxenutbildning är logiskt och pedagogiskt riktigt utformat borde det inte kännas svårt att inom andra typer av vuxenutbildning ta sådan hänsyn.

Studieförbunden och folkhögskolorna måste enligt utredningens mening även i framtiden få full frihet att utforma sina studiecirklar och kurser på ett sätt som står i överensstämmelse med vad de själva anser vara de grundläggande målen för sitt arbete. De läroplaner som gäller för kommunal vuxenutbildning utgör — även efter en bättre vuxen Anpassning — endast *ett* sätt att erbjuda vuxenutbildning och möjligheter att skaffa sig kunskaper.

De metoder, den uppläggning och det ämnesinnehåll som studieförbunden och folkhögskolorna väljer måste enligt utredningen behandlas som likvärdiga. I själva verket måste det förhållandet att andra utbildningsanordnare i olika avseenden erbjuder andra alternativ än kommu-

nal vuxenutbildning betraktas som en väsentlig förutsättning för att vuxenutbildningen skall lyckas med att åstadkomma en utjämning av utbildningsklyftorna — att aktivera de grupper i samhället som är sämst ställda.

Ett nödvändigt komplement eller möjligen alternativ till ett system med byggbara kurser är enligt SVUX en väl fungerande information. Informationen bör ha som mål att sprida kunskaper på sådant sätt att människor kan orientera sig om olika former av vuxenutbildning. Denna information bör rikta sig till alla. Det behöver emellertid inte innebära att den riktas med samma intensitet till alla grupper. Informationen bör vara anpassad till olika erfarenheter och behov bland skilda grupper.

Information och uppsökande verksamhet

Vuxenutbildningens huvuduppgift är att tillgodose behoven hos dem med kort och bristfällig utbildning. Eftersom dessa grupper endast i liten utsträckning deltar i vuxenutbildning gäller det att finna nya och aktiva vägar för att nå ut till dessa grupper med information om deras rätt och möjligheter till studier. Den bästa vägen är enligt SVUX en uppsökande verksamhet av ungefär det slag som kommittén (U 1970: 56) för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX) bedrivit (se SVUX' betänkande Studiestöd åt vuxna SOU 1974: 62).

SVUX anser att den uppsökande verksamheten bör samordnas mellan de olika utbildningsanordnarna. SVUX understryker det angelägna i att samverkan söks med de studieförbund som genom sina medlemsorganisationer har anknytning till folkrörelser. Därmed ökar förutsättningarna för att de korttidsutbildade skall kunna rekryteras till kommunal vuxenutbildning.

De olika vuxenutbildningsanordnarna har skilda förutsättningar att nå de utbildningsmässigt eftersatta grupperna. De rekryteringsresultat och det aktiva deltagandet som FÖVUX' försöksverksamhet uppvisar tyder på att studiecirkeln är en lämplig studieform för korttidsutbildade. En faktor som gör studiecirkeln särskilt lämplig i detta sammanhang är att människor som är osäkra om sin studieförmåga lättare kan rekryteras till olika typer av fritidsutbildning än till mer intensiva studier. Starka rättviseskäl talar enligt SVUX för att denna form av vuxenutbildning ges hög prioritet.

Indirekt studiesocialt stöd

Utredningen diskuterar olika studiestödjande åtgärder som bör utformas i samråd mellan olika vuxenutbildningsanordnare. Exempel på sådana åtgärder är barnomsorg, fria läromedel för vuxenstuderande, bättre utrustning av kommunbiblioteken med läromedel för vuxenstuderande. I glesbygder kan av kommunen anordnade kollektiva transporter och direkta resebidrag undanröja de studiehinder som resekostnaderna

innebär. Vidare bör studielokaler planeras in i bostadsområden och i anslutning till arbetsplatser. Samråd om studiestödjande åtgärder av olika slag bör ske inom vuxenutbildningsråden. Enligt SVUX' mening är det i regel på det lokala planet som initiativ till åtgärder av det anförda slaget bör tas.

Kommunens ansvar

Enligt SVUX' uppfattning bör kommunens ansvar för vuxenutbildningen inte begränsas till att gälla den egna utbildningsformen. Det bör vidgas till ett övergripande ansvar för att kommuninvånarnas studiebehov tillgodoses.

3.1.3 Organ för samverkan

Både de som själva söker sig till olika former av vuxenutbildning och de med obestämt studieintresse har behov av att vända sig till en enda instans som kan ge en samlad bild av de studiemöjligheter som finns inom en kommun.

Skall informationen kunna tillgodose skilda behov måste en informationsservice vara fristående från de olika utbildningsanordnarna, samtidigt som den ger en allsidig och korrekt information. Som exempel på tänkbar och lämplig fristående instans nämner SVUX en till vuxenutbildningsrådet eller annan kommunal instans knuten informationscentral.

Det lokala vuxenutbildningsrådet kan fungera som forum för samverkan mellan utbildningsanordnarna. Ett vuxenutbildningsråd som i första hand har sammansatts för att kunna fungera som intagningsnämnd för den kommunala vuxenutbildningen har en alltför snäv sammansättning för att kunna fungera som ett effektivt samverkansorgan för information och uppsökande verksamhet.

Det är angeläget att utbildningsanordnarna har en överblick över regionens behov av och tillgång på vuxenutbildning. Länsskolnämnderna, som är regionala organ för det allmänna skolväsendet, bör enligt utredningens uppfattning ha ansvaret för att denna överblick kommer till stånd. Som regionala planeringsorgan bör länsstyrelserna kunna ge de kommunala vuxenutbildningsråden underlag för deras planering av vuxenutbildningsutbudet.

En vidgad regional samverkan mellan utbildningsanordnarna måste utformas som ett samrådsförfarande utan bindande beslutsfunktioner. I ett samrådsförfarande bör politiskt valda representanter medverka för att därmed få en förankring i de beslutande organen. Vuxenutbildningsnämnderna bör enligt utredningen ha ansvaret för att initiera ett vidgat regionalt samråd. Vuxenutbildningsnämnderna bör i samverkan med länsskolnämnderna minst en gång per halvår anordna regionala vuxenutbildningskonferenser. SVUX rekommenderar att vuxenutbildnings-

nämnderna ges resurser för att genomföra sådana konferenser. I instruktionen för länsskolnämnderna bör också anges att dessa skall bistå vuxenutbildningsnämnderna i detta arbete.

3.1.4 Ökade resurser

Allmänna överväganden

Det övergripande målet för kommunal vuxenutbildning är att erbjuda kompetensgivande utbildning enligt läroplanerna för grundskolans högstadium och gymnasieskolan samt särskild yrkesinriktad utbildning. SVUX har inte ansett det vara dess uppgift att ompröva detta mål. Däremot är utredningen av den uppfattningen att särskilda åtgärder måste vidtas för att stimulera förekomsten av ett utbud inom kommunal vuxenutbildning som främjar utvecklingen mot en återkommande utbildning på sätt som angivits i prop. (1975: 9) om reformering av högskoleutbildningen m. m. och prop. (1975: 23) om vidgad vuxenutbildning samt studiestöd till vuxna m. m. SVUX anser därför att den kompetensgivande utbildningen inom kommunal vuxenutbildning behöver starkt förbättrade resurser.

Utgångspunkten för utredningens förslag om kommunal vuxenutbildning är att tillkommande resurser i första hand bör inriktas på behörighetsgivande utbildning för fortsatta studier eller yrkesverksamhet, att kommunal vuxenutbildning bör ha en jämnare geografisk spridning och att den i ökad utsträckning bör anpassas till de vuxnas skiftande erfarenheter och behov.

Vuxenanpassning

Ett stort problem för kommunal vuxenutbildning är att kurser vanligen skall läsas in med endast 20—50 % av den lärarhandledning som ges för motsvarande kurser inom ungdomsskolan. En bättre anpassning av kommunal vuxenutbildning till vuxenstuderandes skiftande behov av undervisning och tid att delta i utbildning tillgodoses enligt utredningen inte genom en generell ökning av antalet undervisningstimmar i de olika ämneskurserna.

I stället för en generell ökning av antalet undervisningstimmar bör undervisningens innehåll och utformning bättre anpassas till de vuxnas situation. Det är enligt SVUX' mening inte självklart att vuxna skall läsa alla ämnen eller alla delar av kursen i ett ämne enligt läroplanerna för ungdomsskolan. De vuxnas erfarenheter bör kompletteras med ämnesstudier i sådan omfattning att de vuxna erhåller en utbildning som är av samma kvalitet som ungdomsutbildningen. Utbildningens innehåll behöver för den skull inte vara identisk.

SVUX anser att SÖ bör få i uppdrag att se över kursplanerna inom den kommunala vuxenutbildningen med syfte att inom ramen för läro-

planerna byta ut eller ta bort det stoff och de moment som med hänsyn till vuxenstuderandes erfarenheter och behov kan anses vara av mindre intresse för dem.

Geografisk fördelning

Ett annat stort problem som utredningens förslag avser att komma till rätta med är den geografiska snedfördelningen av kommunal vuxenutbildning. I områden med ett till synes stort utbildningsbehov är den kommunala vuxenutbildningen av ringa omfattning. Små kommuner har ofta svårigheter att starta kurser även i ämnen som annars är vanliga. T. o. m. i de största kommunerna finns svårigheter att starta kurser i de mindre frekventa ämnena på grund av svårigheter att rekrytera så många deltagare att villkoret för kursstart uppfylls.

Garantikurser

Syftet med förslagen om ökade resurser för kommunal vuxenutbildning är enligt utredningen att öka möjligheterna att ordna kurser främst i befolkningssvaga områden men också på andra orter där vissa kurser i centrala ämnen inte kunnat komma till stånd, att stärka skolläroorganisationen i vissa kommuner och att öka kommunernas frihet att utnyttja resurserna med hänsyn till lokala behov.

Utredningen har i sina överväganden kommit fram till att de kommuner som är i störst behov av ytterligare resurser bäst tillgodoses genom riktade åtgärder. Den grundläggande principen för utredningen har därvid varit att alla vuxna, oavsett bostadsort, skall ha tillgång till kurser i åtminstone ett antal centrala ämnen.

Enligt kommitténs mening bör ett visst minsta antal grundskolekurser och yrkesinriktade kurser anordnas i samtliga kommuner samt ett minsta antal gymnasieskolekurser inom varje gymnasierregion. Ett minimiutbud av sådant slag kan inte erbjudas med nuvarande bestämmelser om lägsta antal kursdeltagare utom i de befolkningsmässigt stora kommunerna. SVUX anser därför, att ett visst begränsat antal kurser i vissa ämnen bör anordnas, om antalet deltagare uppgår till lägst fem.

Utredningen anser att kurs bör få anordnas enligt särskilda bestämmelser endast i vissa ämnen. Riksdagen har beslutat att alla, som uppnått 25 års ålder och har minst fyra års yrkeserfarenhet samt har erforderliga kunskaper i engelska, skall vara behöriga att bedriva högre studier. Detta beslut torde enligt SVUX få återverkningar även för behörighetsbestämmelserna för underliggande utbildningsnivåer. Utredningen anser det rimligt att behörighet för gymnasieskolestudier ges motsvarande utformning. Utredningen konstaterar att för fortsatta studier krävs vissa mer preciserade färdigheter, främst i svenska, engelska och matematik.

Riksdagens beslut om allmän och särskild behörighet för högre stu-

dier torde enligt utredningen få större konsekvenser för den kommunala vuxenutbildningen på gymnasieskolenivå än på grundskolenivå. Som behörighetsvillkor för högskolestudier har riksdagen uppställt kunskaper och färdigheter i bl. a. svenska och engelska.

Utredningen anser det rimligt att en allmän gymnasieskolebehörighet för vuxna framdeles kan begränsas vad gäller antalet studerade ämnen. Utöver färdighetsämnena svenska, engelska och matematik kan ett eller ett par av de naturvetenskapliga ämnena och ett eller ett par av de samhällsvetenskapliga ämnena komma i fråga.

Riksdagens beslut om allmän och särskild behörighet för högre studier kan också få konsekvenser för kurser inom den yrkesinriktade utbildningen. Utredningen anser därför att det är angeläget att den yrkesinriktade utbildningen kan anordnas med ett minimiantal kurser.

Enligt utredningens mening bör den som önskar fullständig behörighet kunna erhålla sådan inom rimlig tid. SVUX anser det mest ändamålsenligt att ställa en resurs i form av ett högsta antal undervisningstimmar till kommunernas förfogande.

På grundskolenivå bör kurser i svenska, engelska och matematik erbjudas i sådan omfattning att dessa kan studeras under en period av tre terminer. Utredningen anser vidare att två av de tre ämnena skall kunna starta varje termin. Fördelas kurstimmarna på tre terminer åtgår varje läsår ca 1 000 undervisningstimmar. SVUX föreslår således att grundskolekurser i ämnena svenska, engelska och matematik omfattande sammanlagt högst 1 000 undervisningstimmar per läsår får anordnas i varje kommun om deltagarantalet uppgår till lägst fem.

På gymnasieskolenivå anser utredningen att kurser bör anordnas med deltagarantal om lägst fem i dels ämnena svenska, engelska och matematik, dels två av ämnena historia, samhällskunskap, socialkunskap, företagsekonomi och religionskunskap dels också två av ämnena biologi, fysik, kemi, naturkunskap och teknologi i sådan omfattning att en studerande kan fullborda studierna i sju ämnen inom en period av fyra terminer. SVUX föreslår att inom gymnasierregionen bör högst 1 600 undervisningstimmar varje läsår kunna disponeras för dessa kurser. Utredningen betonar i detta sammanhang angelägenheten av att utbudet av och rekryteringen till kurser inom den naturvetenskapliga sektorn förbättras.

Beträffande den yrkesinriktade utbildningen föreslår utredningen att varje kommun får anordna gymnasieskolkurser med ett deltagarantal om lägst fem i yrkestekniska ämnen motsvarande s. k. blockämnena, dels på bcklädnadsteknisk, bygg- och anläggningsteknisk, el-teleteknisk, fordonsteknisk, livsmedelsteknisk, processteknisk, träteknisk och verkstadsteknisk linje, dels på distributions- och kontorslinje omfattande sammanlagt högst 600 undervisningstimmar per läsår.

Förutsättningen för att dessa kurser skall få starta med ett deltagar-

antal om lägst fem är, enligt utredningen, att de inte redan förekommer i kommunen resp. gymnasiregionen. Utredningen vill emellertid föreslå vissa undantag som anges i det följande.

Det är enligt utredningen väsentligt att den garanterade organisationen i stor utsträckning anordnas som fritids- och deltidsstudier, bl. a. för att göra det möjligt för stora grupper korttidsutbildade att få del av utbildningen. Samtidigt bör de som önskar genomföra ett mer omfattande studieprogram ges möjlighet härtill. Detta förutsätter i många fall studier även på dagtid. Utredningen anser därför att kurser med lägst fem deltagare bör kunna anordnas i samma ämne på såväl dagtid som kvällstid. De bör dock inte kunna starta samtidigt.

Större delen av kurserna anordnas endast på *en* ort inom kommunen. Utredningen anser det angeläget att alla invånare oavsett bostadsort inom kommunen ges reella möjligheter att delta i utbildning. SVUX föreslår därför att mer än en kurs i samma ämne eller ämnesgrupp får anordnas samtidigt enligt de särskilda bestämmelserna, om kurserna anordnas på olika orter och om avståndet mellan orterna överstiger normalt pendlingsavstånd. Som lämplig riktlinje anges att kurser bör kunna anordnas på högstadieorter på minst tre mils avstånd från varandra. Beträffande gymnasieskolekurser bör motsvarande gälla inom en gymnasiregion, även om det är fråga om olika kommuner.

SVUX har den principiella uppfattningen att studerande som påbörjat utbildning skall ha möjlighet att slutföra den. Enligt nuvarande bestämmelser gäller att om antalet deltagare sjunker under fastställt minimum beslutar länskolnämnden om kursen får bibehållas. SVUX anser att en friare användning av schablon tillägget ger den kommunala vuxenutbildningen ökade resurser att slutföra kurser som har påbörjats.

SVUX föreslår därför att en kurs som har påbörjats enligt nuvarande bestämmelser med varaktigt lägst tolv deltagare skall få fortsätta med reducerat antal undervisningstimmar om deltagarantalet går ned till lägst åtta. Timantalet bör reduceras med 20 %. Motsvarande reduktion föreslås när deltagarantalet i kurser med varaktigt lägst åtta deltagare går ned till lägst fem deltagare.

Kurs som påbörjas enligt särskilda bestämmelser med lägst fem deltagare bör om antalet deltagare går ned till lägst tre reducera antalet undervisningstimmar med 30 %. Kommun bör få rätt att utnyttja schablon tillägget för undervisning under motsvarande antal timmar; varigenom undervisningen efter lokalt beslut bör kunna fullföljas i önskad omfattning.

Schablon tillägg

Behovet av stödundervisning, som ett led i en önskvärd individualisering, såväl som ökade studie- och yrkesvägledningsinsatser i vid bemärkelse kräver enligt utredningen större resurser. Därför föreslås att

schablontillägget för både gymnasieskolekurser och kurser inom särskild yrkesinriktad utbildning höjs från 13 resp. 10 % till 15 %. En höjning av schablontillägget för grundskolekurser är enligt utredningen mindre befogad.

Skolledarresurs

Förslaget om s. k. garanterat kursutbud bör enligt utredningen kompletteras med en organisatorisk förstärkning för att den åsyftade effekten skall kunna uppnås. Utredningen föreslår därför att en skolledarresurs knuten till ramen för det garanterade utbudet erbjuds varje kommun. Det högsta tänkbara undervisningsutbudet är, enligt förslaget, totalt för de olika studievägarna 3 200 undervisningstimmar per läsår i en kommun.

Enligt nuvarande bestämmelser ger det en skolledarresurs motsvarande en fjärdedel av en arvoderad studierektor. För att uppnå en bred spridning av kurserna föreslår utredningen att en sådan minimiresurs bör finnas i alla kommuner.

Undervisningslokaler

Beträffande undervisningslokaler framhåller SVUX det nödvändiga i att vuxenutbildningens behov beaktas vid en totalbedömning av en kommuns behov av lokaler för undervisning. SVUX betonar vikten av att i förordningen (1957: 318, omtryckt 1974: 393, ändrad senast 1977: 403) om statsbidrag till byggnadsarbeten inom viss kommunal utbildning, vid sidan av övriga utbildningsformer för vilka statsbidrag till byggnadsarbeten utgår, kommunal vuxenutbildning också införs. Vid prövning av lokalbehov och huvudritningar för skollokaler bör också särskild hänsyn tas till vuxenutbildningens behov och därvid också till möjligheterna att ställa lokalerna till förfogande för studiecirkelverksamhet. Kommunen bör härutöver kunna få statsbidrag för kostnader för anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel och hörselteknisk utrustning.

Kostnader

Utredningen redovisar två skilda beräkningar av de kostnader som förslagen om garantiutbud i grundskole- och gymnasieskolekurser medför.

Utgångspunkten för den första beräkningen är den kommunala vuxenutbildningens förbrukning av undervisningstimmar.

Enligt denna beräkning skulle kostnaderna för att garantera samtliga kommuner ett utbud på grundskolenivå omfattande minst 1 000 undervisningstimmar uppgå till ca 10 milj. kr.

Motsvarande kostnader för ett garanterat utbud i gymnasieregionerna

omfattande minst 1 600 undervisningstimmar per läsår beräknas till ca 5,7 milj. kr.

Utredningens utgångspunkt för det andra beräkningssättet har varit den hittillsvarande förekomsten av de ämnen utredningen vill garantera i kommunerna.

På grundval av vissa antaganden om hur det garanterade kursutbudet kommer att fördela sig beräknar utredningen den sammanlagda kostnaden för ett garantisystem på grundskolenivå till ca 8 milj. kr. och på gymnasienivå till ca 11,5 milj. kr.

Utredningen antar att garantiorganisationen avseende grundskole- och gymnasieskolekurserna kommer att utnyttjas till 60 %. Den sammanlagda kostnaden blir därmed för grundskole- och gymnasieskolekurserna enligt det första beräkningssättet ca 9,5 milj. kr. och enligt det andra ca 11,7 milj. kr.

Kostnaderna för garantikurser inom yrkesinriktad utbildning beräknas till ca 7 milj. kr.

Enligt utredningens förslag skulle behovet av skolledarresurs uppgå till 75 fjärdedels tjänster och kostnaden för en fjärdedels arvoderad studierektorstjänst uppgå till 31 020 kr. (enligt 1975 års löneplan). Utredningen antar att den föreslagna skolledarresursen kommer att användas till 60 % och beräknar således den totala kostnaden till ca 1,4 milj. kr.

Kostnaden för en höjning av schablonbidraget från 10 till 15 % av timplanerna i den yrkesinriktade utbildningen beräknas till ca 1,2 milj. kr. och från 13 till 15 % för gymnasieskolekurserna till 1,3 milj. kr.

3.1.5 Särskilt yttrande

Ledamöterna Thorvald Källstad och Karin Söder anser att de regionala samordningsfrågorna skulle fått en bättre lösning om vuxenutbildningsnämnderna i sin helhet utsågs av landstingen. Härigenom skulle ett allsidigt sammansatt och för befolkningen i regionen representativt organ finnas för nödvändiga initiativ i vuxenutbildningsfrågorna. De anser dock att det är rimligt att SVUX tar nyligen fattade riksdagsbeslut som utgångspunkt för sitt arbete. De har mot denna bakgrund avstått från att reservera sig i denna fråga.

3.2 Remissyttranden

3.2.1 Allmänna överväganden

De flesta remissinstanser har i sina yttranden över SVUX' förslag tagit upp vissa övergripande frågor. Stor enighet råder rörande målen för den kommunala vuxenutbildningen. I många remissvar understryks behovet av en ökad samplanering och samverkan inom vuxenutbildning-

en. Flertalet remissinstanser betonar också vikten av att vuxenutbildningen tillförs ökade resurser.

CSN och LO konstaterar att en rad åtgärder på lagstiftningens område, t. ex. lagen om rätt till ledighet för studier, lagen om facklig förtroendemans ställning samt vidgad behörighet för högskolestudier, bidragit till att öka behovet av och intresset för vuxenutbildning.

LO framhåller att man i många år arbetat för en vidgad vuxenutbildning med uppsökande verksamhet och understöd för korttidsutbildade samt ökat stöd till studiecirkelverksamhet och facklig utbildning. LO ser de senaste årens reformer som en framgång för dessa strävanden och understryker att reformarbetet nu måste föras vidare. Enligt LO:s mening behöver resurserna till de nyinrättade understöden för vuxna ökas väsentligt liksom resurserna för studiecirkelverksamhet.

SÖ framhåller att överstyrelsen, i enlighet med de av riksdagen i anslutning till regeringens prop. (1975: 9) om reformering av högskoleutbildningen m. m. beslutade principerna om system med återkommande utbildning, tillsatt en särskild grupp med uppgift att utarbeta riktlinjer för en sådan utveckling.

RRV konstaterar att den i SVUX' betänkande omnämnda arbetsgruppen för gymnasieskolefrågor numera avlämnat en rapport (Ds U 1977: 18), Utbildning m. m. för 16—19-åringar. Arbetsgruppen anser att en samordning mellan gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen och resurserna här till bör utredas i särskild ordning, varvid även arbetsmarknadsutbildningen bör tas med. I avvaktan på ett sådant utredningsarbete och som ett steg i riktning mot ökad samordning av utbildningsutbudet mellan gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning förordar arbetsgruppen att åldersgränsen i den kommunala vuxenutbildningen slopas för ungdom under 18 år som inte går i gymnasieskolan. RRV framhåller att ett genomförande av arbetsgruppens förslag skulle medföra ett vidgat underlag för den kommunala vuxenutbildningen och därmed ökade möjligheter att anordna kurser. RRV förutsätter därför att en samordning kommer till stånd mellan SVUX' och arbetsgruppens förslag.

SAF understryker vikten av att utredningsarbetet med syfte att lösa frågorna om arbetsfördelningen mellan olika vuxenutbildningsanordningar genomförs skyndsamt så att samordning och samplanering mellan samhällets olika former av vuxenutbildning i högre utsträckning än f. n. kan ske för att åstadkomma bättre utnyttjande av resurserna.

HCK framhåller att handikappade möter många svårigheter inom vuxenutbildningen. Förbundet hoppas att några av dessa svårigheter skall minska genom det ökade samarbetet mellan utbildningsanordnarna som SVUX föreslår. Förbundet konstaterar dock att flertalet problem för de handikappade i vuxenutbildning kvarstår olösta.

Flera studieförbund, bl. a. *Frikyrkliga studieförbundet*, *NBV*, *Studie-*

främjandet och Sveriges kyrkliga studieförbund anser sig inte kunna ta ställning till SVUX's förslag i avvaktan på folkbildningsutredningen.

Flertalet remissinstanser tar upp frågan om gränsdragning mellan olika vuxenutbildningsanordnare och framhåller vikten av att den får en tillfredsställande lösning. Remissinstanserna avvaktar här folkbildningsutredningens förslag.

3.2.2 Samverkan inom vuxenutbildningen

Utredningens principiella resonemang och förslag rörande samverkan mellan skilda utbildningsanordnare tillstyrks i huvudsak av nästan alla remissinstanser.

Byggbart utbildningssystem

AMS tar upp SVUX' förslag om system med byggbara bitar inom vuxenutbildningen och framhåller att ett utbildningssystem där varje kurs — teoretisk eller yrkesinriktad — utgör en egen enhet av flera skäl är värdefullt. Tidsvinst skulle kunna göras genom val av individuellt särskilt användbara kurser, och onödigt tidsspill i avvaktan på kursstart skulle undvikas. LO ser också många fördelar i ett sådant system som, enligt organisationens mening, skulle underlätta en återkommande utbildning där även en växling mellan olika studieformer skulle kunna ske. LO understryker dock att en konstruktion med byggstenar inte får äventyra den frihet som är av grundläggande betydelse för folkbildningen.

TCO anser att ett system med byggbara delar är fördelaktigt men förmodligen endast kan fungera på de större orterna medan man på de mindre orterna måste arbeta med mer omfattande, standardiserade kursplaner. SAF framhåller att ett sådant system skulle ge yrkesarbetande större möjlighet att varva studier med arbete.

ABF och Folkuniversitetet är i princip positiva till byggbarheten inom kommunal vuxenutbildning men framhåller att ett sådant system ytterligare försvårar avgränsningen till studieförbunden. Frikyrkliga studieförbundet menar att byggbit-systemet riskerar att bli ett administrativt förfaringsätt för att sönderdela redan givna kursplaner i små enheter.

Information och uppsökande verksamhet

CSN konstaterar att kraven på information om olika rättigheter och möjligheter ifråga om vuxenutbildning har ökat och kommer att öka ytterligare. Enligt CSN krävs det ett långtgående samarbete mellan lokala, regionala och centrala myndigheter för att lösa informationsfrågorna. Som ett exempel på ett sådant samarbete tar CSN i likhet med AMS upp den planeringssamverkan som skett mellan AMS, CSN, SÖ, dåva-

rande UKÄ och de fackliga organisationerna när det gäller information om den nya högskolan.

SÖ framhåller det som angeläget att man i den uppsökande verksamheten bland korttidsutbildade vuxna inte bara ger information om kursutbud, arrangörer o. dyl., utan att man också erbjuder personligt anpassad vägledning och information om de möjligheter vuxenutbildningen kan ge i det enskilda fallet. SÖ anser att vuxenutbildningsråd, studiearrangörer och informationscentraler bör ha tillgång till personal med breda kunskaper om utbildningssamhället, om yrkesval och arbetsmarknad och helst också utbildning i samtalsmetodik och vägledningsteknik. F. n. bedrivs inom SÖ ett projekt, Studie- och yrkesorientering inom vuxenutbildningen, med syfte att utveckla metoder och modeller för studie- och yrkesvägledning inom vuxenutbildningen och att utpröva försöksmodeller med syo-resurs vid kommunalt vuxenutbildningsråd gemensamt för olika arrangörer inom vuxenutbildningen. Erfarenheterna av detta projekt bör enligt SÖ kunna ge bättre underlag för att sakligt bedöma hur den syo-resurs som SVUX föreslår för vuxenutbildningen framdeles skall utformas.

LO tillstyrker i likhet med många remissinstanser att informationscentraler för vuxenutbildning inrättas i anslutning till vuxenutbildningsråden. Däremot anser LO inte att vuxenutbildningsråden, informationscentralerna eller den kommunala vuxenutbildningen i egen regi skall genomföra uppsökande verksamhet. Enligt LO skall den uppsökande verksamheten genomföras på arbetsplatserna av de fackliga organisationerna och i bostadsområdena av hyresgästföreningar, bostadsrättsföreningar, handikapporganisationer etc. Härigenom tar man enligt LO tillvara de stora kontaktmöjligheter som folkrörelser och organisationer har.

SSKF tillstyrker i stort utredningens förslag och betonar att man för att nå de korttids- och bristfälligt utbildade i samhället måste bygga ut den uppsökande verksamheten och ge den tillräckliga personella och ekonomiska resurser. HCK framhåller att en utbyggd studie- och yrkesvägledning krävs för att också handikappade skall få verkliga valmöjligheter.

Indirekt studiesocialt stöd

SVUX' synpunkter på förbättringar av det indirekta studiesociala stödet understryks av SACO/SR och HCK. TCO framhåller behovet av AV-hjälpmedel och undervisningsmaterial. TCO delar vidare SVUX' uppfattning att det på sikt bör vara naturligt att studielokaler byggs in i bostadsområdena och på arbetsplatserna.

Flera remissinstanser bl. a. SACO/SR, TCO, SSKF, CKF och MKF pekar på att olösta barntillsynsfrågor ofta utgör hinder för vuxna att delta i studier.

Kommunens ansvar

SÖ, TCO, CKF och Vuxenskolan understryker kommunens övergripande ansvar för att kommuninvånarnas studiebehov tillgodoses.

3.2.3 Organ för samverkan

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker SVUX' förslag om att lägga samordnings- och informationsuppgifter lokalt på vuxenutbildningsråden och regionalt på vuxenutbildningsnämnderna i samverkan med länskolnämnderna.

Dåvarande UKÄ anser att de framtida regionsstyrelserna för högskoleutbildning bör beredas möjligheter att delta i de regionala samrådsorgan som kommittén nämner.

CSN framhåller att vuxenutbildningsnämnderna har en sammansättning som gör att de är mer representativa för presumtiva vuxenstudenter än vad andra organ kan tänkas vara.

SÖ anser att länskolnämnderna utgör ett alternativ till vuxenutbildningsnämnderna som initiativtagare till ett vidgat regionalt samrådsförande. Det är enligt SÖ under alla omständigheter önskvärt att i ökad utsträckning till länskolnämnderna knyta personer med erfarenhet och intresse för vuxenutbildningsfrågor.

AMS ansluter sig till utredningens förslag om att lokala vuxenutbildningsråd, utan att få obligatorisk karaktär, borde kunna utgöra lämpligt forum för samverkan mellan olika informatorer. Styrelsen påpekar i detta sammanhang vikten av att arbetsmarknadsverket och arbetsmarknadens parter blir företrädare i ökad utsträckning. AMS ställer sig vidare positiv till en informationscentral enligt SVUX' modell. Förslaget om inrättandet av informationscentral för vuxenutbildningen stöds också av bl. a. LO, TCO, SAF och CKF. SFS är tveksam till den institutionalisering av samrådsorganen som utredningens förslag innebär.

ABF konstaterar att vuxenutbildningsråden i allmänhet inte kommit att spela någon viktigare roll för vuxenutbildningsarbetet. Det fortsatta samarbetet i vuxenutbildningsråden bör därför enligt ABF:s mening bli beroende av de lösningar på samverkansfrågor som folkbildningsutredningen kan komma att föreslå. ABF avstår därför från att nu ge några ytterligare synpunkter på SVUX' förslag beträffande den lokala samverkan.

Flertalet övriga bildningsförbund avstår också från att ta slutlig ställning till samverkansfrågan i avvaktan på folkbildningsutredningens förslag.

3.2.4 Kommunal vuxenutbildning

Vuxenanpassning

Många remissinstanser stöder SVUX' uppfattning att undervisningens innehåll och utformning bättre bör anpassas till de vuxnas situation.

Frågorna tas upp av bl. a. *SÖ, SACO/SR, TCO, SAF, Landstingsförbundet, SSKF, MKF* och *Svenska föreningen för studie- och yrkesvägledning*.

SÖ, SACO/SR och *SAF* tillstyrker att *SÖ* får i uppdrag att utveckla läroplaner för kommunal och statlig vuxenutbildning som tillgodoser kraven på flexibilitet och byggbarhet. *TCO* delar *SVUX'* uppfattning att behovet av vuxenpedagogiskt skolade lärare är långt ifrån tillgodosett. En fördjupad cirkelledarutbildning bör ske i samarbete med studieförbunden och de övriga utbildningsanordnarna.

Förslag till ökade resurser

SVUX' förslag om en s. k. garantiorganisation för kommunal vuxenutbildning tillstyrks av *statskontoret, SÖ, AMS, SSKF, försvarets skolnämnd, TCO, SAF, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, SFS, CKF, HCK, Vuxenskolan*. Även dåvarande *UKÄ* och *SACO/SR* tillstyrker men anser att garantiorganisationen bör utvidgas till flera ämnen. Enligt dåvarande *UKÄ* och *SACO/SR* bör samtliga ämnen på gymnasial nivå som kommer att anges som förkunskapsprov i den nya högskolan omfattas av garantiorganisationen. Enligt *SACO/SR* bör dessutom ämnen som krävs för behörighet till studier på underliggande nivåer omfattas. Vidare bör ytterligare ett ämnesblock för gymnasieskolan ingå omfattande tyska, franska, spanska och ryska. *CSN* framhåller att heltidsundervisning kan anordnas på grundval av den föreslagna garantiorganisationen för grundskolan medan det är mera tveksamt om gymnasieskollekurserna alltid kan arrangeras som heltidsstudier under fyra terminer. *CKF* beklagar att utredningen inte fullföljt sina förslag om generellt sänkt deltagarantal. *SÖ* och *SACO/SR* framhåller att deltagarantalet på längre sikt bör sänkas till lägst åtta. *RRV* och dåvarande *UKÄ* anser att korrespondensundervisning och annan distansundervisning också bör prövas. *RRV* ifrågasätter om inte kurser som får anordnas med lägst fem deltagare borde ha reducerat timtal.

LO, SSKF, ABF, Folkuniversitetet, Frikyrkliga studieförbundet, NBV, Studieförbundet, Sveriges kyrkliga studieförbund och *TBV* anser att man med tanke på gränsdragningsproblemen inte bör ta ställning förrän folkbildningsutredningen lagt fram sitt förslag. *MKF* anser att ökat samarbete mellan kommuner och mellan studieförbund och kommunal vuxenutbildning i första hand bör prövas. Att sänka kravet på minsta antal deltagare är en kostsam och dålig väg. *RRV* anser att man bör överväga att anordna studiecirklar inom kommunal vuxenutbildning.

Remissinstanserna har i allmänhet inte närmare gått in på *SVUX'* förslag om nya regler för reducering av timtal. Förslaget tillstyrks av *SÖ* och *AMS*.

Svenska kommunförbundet anser att timtalet inte bör reduceras när antalet deltagare sjunker från tolv till lägst åtta. Länsskolnämnden

borde få medge att sådana kurser fortsätter med fullt timtal. MKF anser att timtalet aldrig bör få reduceras vid bortfall av elever. Vuxenskolan framhåller att man inte bör besluta om att deltagarantalet skall få gå ner till tre deltagare innan folkbildningsutredningen har utrett gränsdragningsfrågan. RRV anser att det är svårt att bedöma vad SVUX' förslag innebär för förändringar eftersom länskolnämnderna nu får medge att en kurs fortsätter om deltagarantalet sjunker och SVUX inte har redovisat länskolnämndernas nuvarande praxis.

SVUX' förslag om höjt schablon tillägg för gymnasieskolekurser tillstyrks av dåvarande UKA, SÖ, LO och CKF. SÖ anser att kommunerna bör få använda det totala timantalet på ett flexibla sätt. Skolstyrelserna bör få möjlighet att "efter hörande av kursdeltagarna utöka timantalet i en kurs för en viss grupp studerande, om man under samma läsår kan reducera antalet undervisningstimmar för en annan befintlig undervisningsgrupp i motsvarande omfattning".

SACO/SR föreslår en höjning av den andel av schablon tillägget som får användas för inrättande av hel- och deltidstjänster som syo-konsulent.

SÖ, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet och CKF tillstyrker förslaget att en fjärdedel av en arvoderad studierektor bör finnas i alla kommuner. SÖ finner det särskilt angeläget att skolledarresursen i små kommuner förstärks.

4 SÖ:s förslag om linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning

4.1 SÖ:s förslag

4.1.1 Anknytning till läroplan för grundskolan och gymnasieskolan

SÖ konstaterar i sitt förslag att samma ämne i gymnasieskolan kan ha olika timtal eller olika kursplan, beroende på inom vilken linje det återfinns. Vuxna tvingas därför välja ämne på viss linje. En kurs på en tvåårig linje kan inte alltid byggas på med motsvarande ämne på en treårig linje utan förlängd studietid.

SÖ framhåller vidare att vuxna i många avseenden skiljer sig från grund- och gymnasieskolornas elever, vilka befinner sig i ett helt annat utvecklingsskede och i en annan social situation än flertalet vuxna. Det är väsentligt, framhåller SÖ, att undervisningen anknyter till redan vunna erfarenheter och till yrkessituationen. Överbryggande utbildning är inte att ge samma utbildning som i ungdomsskolan utan att ge kurser med vuxnanpassat innehåll.

Av ekonomiska och sociala skäl måste vuxna erbjudas tidsmässigt koncentrerad utbildning. Antalet lärarledda undervisningstimmar i allmänna

ämnen inom kommunal vuxenutbildning är också väsentligt mindre än i grund- och gymnasieskolorna.

Den procentuella andelen timmar i kommunal vuxenutbildning av timmarna i grund- och gymnasieskolan varierar enligt SÖ:s redovisning i stort sett mellan 25 och 75 %, i flertalet mellan 25 och 50 %.

I en av SÖ genomförd enkät yttrade sig elever och lärare om behovet av ändrat timtal. Endast 28 % av eleverna men 63 % av lärarna förordar generellt ett utökat timtal.

4.1.2 Konstruktion av en behörighetsgivande kurs i varje ämne

Som utgångspunkt för SÖ:s förslag ligger konstaterandet att ett ämne dels kan förekomma såväl i grund- som gymnasieskolan, dels kan ha olika omfattning på olika linjer i gymnasieskolan. Därför kan en kurs endast konstrueras genom att ifrågavarande ämne delas upp i etapper. Etapperna skall enligt förslaget bygga på varandra och ingå som delar i en sammanhängande studiegång.

Varje etapp skall leda till en viss bestämd kompetensnivå. Med ungdomsskolans terminologi anger SÖ tre nivåer, grundskolans högstadium (etapp I), ettåriga eller tvååriga kurser i gymnasieskolan (etapp II), kurs som förekommer i mer än två årskurser i gymnasieskolan (etapp III/IV).

SÖ konstaterar ett behov av förberedande kursetapper (0-etapper) i engelska och matematik samt i svenska med inriktning på studieteknik.

SÖ framhåller vidare att det finns studerande som av olika skäl inte skulle behöva genomgå en fullständig grundskolekurs (etapp I) för att kunna påbörja en gymnasieskolekurs. Däremot kan de ha behov av en förberedande utbildning. Sådana elever bör erbjudas en särskild gymnasieförberedande kursetapp på etapp I-nivå. Denna kursetapp skall förbereda för etapp II och inte utgöra en förkrympt, repetitiv grundskolekurs.

För de samhällsorienterande och naturorienterande ämnena föreslår SÖ att sådana förberedande kursetapper konstrueras som integrerade samhällsorienterande resp. naturorienterande kurser.

SÖ understryker vikten av att det inom ramen för resp. etapper ges utrymme för repetitionsavsnitt.

SÖ föreslår slutligen att varje etapp, utom 0-etappen, omfattar dels en gemensam grunddel, dels en fördjupningsdel. Kursdeltagarna skall kunna välja ett rimligt antal avgränsade arbetsuppgifter inom fördjupningsdelen.

4.1.3 Konstruktion av kursplaner

Flertalet vuxenstuderande kombinerar studier och yrkesverksamhet. SÖ framhåller att studietiden därför måste ha en rimlig omfattning och den sammanlagda kurstiden inte bör förlängas jämfört med nuvarande

förhållande. SÖ föreslår med hänsyn härtill att fördelningen av antalet undervisningstimmar på resp. etapper sker inom ramen för timtalet i den nuvarande omfångsrikaste kursen i ämnet.

I ämnet svenska föreslår SÖ dock en utökning med 25 timmar i etapp II.

I vissa ämnen förordar SÖ ytterligare uppdelning bl. a. i syfte att underlätta samverkan med arbetsmarknadsutbildningen och studieförbundens cirkelverksamhet.

Enligt förslaget skall etapperna utgöra delar av *en* kurs med därav följande konsekvenser om antalet deltagare nedgår under det föreskrivna. Betyg bör dock ges efter varje avslutad etapp.

4.1.4 Grundskolekompetens och gymnasieskolekompetens

SÖ konstaterar att det övervägande antalet deltagare i grundskolekurser inom kommunal vuxenutbildning är s. k. 25-4:or, dvs. vuxna över 25 år med minst 4 års arbetslivserfarenhet. Kurser i samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga ämnen efterfrågas nästan enbart av den mindre del som siktar mot fullständig grundskolebehörighet. Där emot finns ett betydande antal som studerar de tre kommunikationsämnena svenska, engelska och matematik.

S. k. 25-4:or är behöriga till högskolestudier, men för att erhålla slutbetyg motsvarande fullständig studiekurs i grundskolan krävs studier i minst tio ämnen.

SÖ föreslår att slutbetyg, gällande som fullständig grundskolekompetens, skall kunna utfärdas till alla som fullgjort sin skolplikt och har minst fyra års yrkeserfarenhet samt har genomgått etapp I i ämnena svenska, engelska och matematik.

I enlighet med sitt uppdrag har SÖ sökt konstruera en studieväg med en så långt möjligt gemensam timplan. En sådan studieväg bör enligt SÖ leda dels till en nivå som motsvarar allmän gymnasieskolebehörighet (etapp II, i vissa ämnen III), dels till en nivå som motsvarar ämnen i tre årskurser (etapp III, i vissa ämnen IV). Ämnen som är obligatoriska på tvååriga linjer och i en eller två årskurser på tre- och fyraåriga linjer bör i första hand ingå.

För att erhålla avgångsbetyg motsvarande fullständig studiekurs i gymnasieskolan föreslår SÖ att vuxenstuderande skall ha betyg i svenska, engelska och matematik samt två av fem samhällsvetenskapliga och två av fem naturvetenskapliga ämnen. Ett av de alternativa fyra ämnena bör kunna utbytas mot ett språk och två ämnen mot samtliga ekonomiska ämnen på två- eller treårig ekonomisk linje eller samtliga tekniska ämnen i en gren på två- eller fyraårig teknisk linje. Avgångsbetyg motsvarande tvåårig linje bör förutsätta genomgången etapp II (i vissa ämnen III) och motsvarande treåriga linje dessutom etapp III/IV i de ämnen dylik förekommer.

4.1.5 Förslag till etappindelning

SÖ redovisar inledningsvis sitt projekt Läroplansanpassning och läro-medelsutveckling inom vuxenutbildningsområdet (LIV). Erfarenheterna från detta projekt har utnyttjats vid konstruktionen av etappuppbyggda kurser. Bl. a. framhåller SÖ att försök med samläsning mellan olika matematikkurser har gett positiva resultat.

Som grund för det nu framlagda förslaget till etappindelning i berörda ämnen ligger förslag till kursuppläggning som utarbetats av särskilda arbetsgrupper. Arbetsgrupperna har tillsatts i samarbete med skolstyrelsen i Malmö och efter samråd med skolledare och lärares fackliga förtroendemän.

SÖ redovisar en möjlig etappindelning i berörda ämnen enligt följande sammanställning (tabell 5).

Tabell 5 Etappindelning för ämnen i kommunal vuxenutbildning

Ämne	Etapp I		Etapp II			Etapp III			Etapp IV		
	UT	Slutbetyg	UT	An- tal lä i Gy	Avgångs- betyg Linjer	UT	An- tal lä i Gy	Avgångs- betyg Linjer	UT	An- tal lä i Gy	Av- gångs- betyg Linjer
Svenska ¹	175	GrH	125	2	Ek, So, Te	40	3	EHSNT			
Engelska ^{2,3}	230	GrH	105	2	Ek, So, Te	70	3	EHSNT			
Matematik ⁴	270	GrH	105	2	Ek, So, H	105	3	Te, ES	105	3	NT
Samhälls- kunskap	*	—	80	2	So, NT	45	3	EHS			
Historia	*	—	40	2	ENT	30	3	So, HS			
Social- kunskap			70	2	So, EHS						
Religions- kunskap	*	—	35	1	samtliga						
Företags- ekonomi			50	1	Te, T	150	2	Dk, E Sp	45	2, 3	Ek, E
Biologi ⁵	**	—	105	2	So, N						
Fysik ^{6,7}	**	—	80	2	So	130	3	Te, NT			
Kemi ⁸	**	—	80	2	So, Te	45	3	Te Ke, NT			
Natur- kunskap			40	1	E	65	2	HS			
Natur- kunskap ⁹			250	2	So						
Filosofi			35	1	HSN						
Psykologi			35	1	EHSN	25	2	So			
B-språk	160	—	75	1	So, NT	105	3	EHS			
C-språk	160	So (2 år) N (1—2 år)	75	3	EHS						
Teknologi			135	2	Te El, Te Ke	75	2	Te Ma, T			
Konstruktion											
maskin			155	2	Te, T (3)	125	2	T (4)			
Produktion											
maskin			105	1	T (3)	175	2	Te, T (4)			
Elteknik			45	1	Te Ma, T By, T Ke	45	2	T Ma			
Elektronik			120	1	Te El Kr, T (3)	80	1	Te El Tt, T El Kr	45	2	T El Tt
Organisk kemi			70	1	Te	85	1	T			

Fotnoter se nästa sida.

Förutom antalet undervisningstimmar anges det antal årskurser som ämnet läses i gymnasieskolan. Vidare anges vilken eller vilka etapper, som bör vara genomgångna för att dels slutbetyg, dels avgångsbetyg på resp. linjer i gymnasieskolan skall utfärdas.

Endast oväsentliga ändringar i gällande kursplaner blir enligt SÖ erforderliga. De i etapper uppbyggda ämneskurserna kan även anpassas till pågående arbete med nya studieplaner för gymnasieskolan. SÖ framställer dock önskemålet att framdeles få pröva möjligheten att konstruera en gemensam grundläggande etapp i de samhällsorienterande ämnena.

Vissa jämkningar i kursernas timtal har skett så att något ämne kan få ett större timantal än f. n. i etapp I och ett något mindre timantal i etapp II eller tvärtom.

Inom ramen för LIV-projektet har möjligheten att indela ämneskurser i grund- och fördjupningsdelar prövats. SÖ finner erfarenheterna av denna fördelning av kursstoffet goda och bedömer den som möjlig att genomföra i ett förslag med etappindelning i berörda ämnen. SÖ framhåller dock att ett beslut om hur stor del av den totala timresursen, som skall anslås till en fördjupningsdel, bör föregås av praktisk utprovning.

¹ Etapp II bör delas upp (Te)

² 0-etapp (Gr LM) ca 100 UT

³ Etapp II bör delas upp (Te)

⁴ Etapp II bör delas upp (Ek)

⁵ Etapp II motsv. naturkunskap (So)

⁶ Integrerad SO-kurs 40 UT som alternativ till gr-kurser. (Krävs ej för slutbetyg eller för gy-studier).

^{**} Integrerad NO-kurs 40 UT som alternativ till gr-kurser. (Krävs ej för slutbetyg eller för gy-studier).

För att erhålla avgångsbetyg, dvs. fullständig gymnasieskolekompetens närmast motsvarande tvåårig linje, krävs följande etapper i ämnena svenska (II), engelska (II), matematik (II) samt i samhällskunskap (II), historia (III), socialkunskap/psykologi (II), religionskunskap (II), företags ekonomi (III), biologi (II), fysik (II), kemi (II), naturkunskap (EHS) (III) eller (So) (II), teknologi (III), B-språk (II) och C-språk (I).

För att erhålla avgångsbetyg, dvs. fullständig kompetens närmast motsvarande treårig linje krävs dessutom följande etapper i ämnena svenska (III), engelska (III), matematik (III eller IV), samhällskunskap (III), företags ekonomi (IV), fysik (III), kemi (III), B-språk (III) och C-språk (II).

Förkortningar

B- och
C-språk = andra resp. tredje främmande språk
By = byggtknisk gren
Dk = tvåårig distributions- och kontors-
linje
E = treårig ekonomisk linje
Ek = tvåårig ekonomisk linje
El = elteknisk gren
GrH = grundskolans högstadium
Gr LM = grundskolans låg- och mellanstadium
Gy = gymnasieskolan
H = treårig humanistisk linje
Ke = kemiteknisk gren
Kr = elkraftteknisk variant

Lå = läsår
Ma = maskinteknisk gren
N = treårig naturvetenskaplig linje
NO-kurs = naturorienterande kurs
S = treårig samhällsvetenskaplig linje
So = tvåårig social linje
SO-kurs = samhällsorienterande kurs
Sp = ekonomisk-språklig gren
T = fyraårig teknisk linje (siffror inom parentes anger årskurs)
Te = tvåårig teknisk linje
Tt = teleteknisk variant
UT = undervisningstimmar

4.1.6 Konsekvenser av SÖ:s förslag

Avslutningsvis redovisar SÖ tänkbara konsekvenser av de framlagda förslagen.

Ändrade krav på det antal ämnen, som vuxna med yrkeserfarenhet skall studera för att erhålla slut- eller avgångsbetyg, kan enligt SÖ medföra betydande tidsvinster. Den som bedriver heltidsstudier med ca 20 tim. per vecka kan nedbringa tiden från fyra terminer till två eller något mer för grundskolebehörighet och från fyra till tre för gymnasieskolebehörighet motsvarande tvåårig linje. Efter ytterligare en eller två terminer, beroende på ämnesval, kan behörighet motsvarande treårig linje uppnås. Deltagarna behöver inte välja viss kurs i ämnena från början och slipper nuvarande "återvändsgränder" som en rad ämnen på tvååriga linjer innebär för den som senare vill läsa samma ämnen på treåriga linjer.

SÖ framhåller vidare att de etappuppbyggda ämnena underlättar en varvning av arbete och studier. Studierna kan successivt byggas på med en etapp i sänder. Möjligheten att kombinera lämpligt sammansatta utbildningar underlättas. En modulindelning av etapperna bör eftersträvas. Hänsyn till vuxnas intressen och behov samt deltagande i planeringen av undervisningen kan underlättas genom att en betydande del av kurs tiden i de olika etapperna disponeras för moment, bland vilka deltagarna kan välja.

En nära samordning av vuxenutbildningens allmänna och yrkesinriktade ämnen skulle ytterligare underlättas av en uppdelning i ämnesmoduler enligt den modell som används i vissa ämnen inom LIV-projektet.

Enligt SÖ får det nu framlagda förslaget också betydelse för kursutbudet i kommunerna. Enhetliga ämneskurser ger större elevunderlag och därigenom större möjligheter att anordna kurser i fler ämnen i en rad kommuner utöver de största tätortskommunerna. I ett fåtal folkrika kommuner kan däremot antalet gymnasieskolekurser komma att minska.

SÖ framhåller att en rad andra fördelar också kan vinnas genom enhetliga kurser, t. ex. större möjligheter till kursstart vid flera tillfällen under året och till kurser på såväl dag- som kvällstid.

Kurser kan anordnas för dem som behöver en lugn studiegång likaväl som för dem som vill studera i snabb takt. Även andra organisatoriska förbättringar kan göras, t. ex. en kombination av kvällsundervisning och koncentrationsperioder på heltid. En anpassning till lokala förhållanden, bl. a. lärartillgång, kan lättare ske.

SÖ bedömer det som sannolikt att nedgången i antalet grundskolekurser i samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga ämnen kommer att fortsätta. Utvecklingen torde enligt SÖ:s mening påskyndas genom föreliggande förslag. Å andra sidan torde efterfrågan öka på gymnasieskolekurser i dessa ämnen och därmed ett behov av förberedande studier.

För att försöka bedöma verkningarna av förslaget har SÖ undersökt förhållandena i nio kommuner. Antalet gymnasieskolekurser skulle som mest ha kunnat reduceras med mellan 8 och 9 %. SÖ påpekar att antalet kursdeltagare från höstterminen 1974 till höstterminen 1975 ökade med samma procenttal.

Ett bättre anpassat utbud, såväl tidsmässigt som geografiskt blir enligt SÖ med föreliggande förslag möjligt, vilket torde leda till att nedgången även i de folkrikaste kommunerna kommer att bli mindre än räkneexemplet visar, även om antalet deltagare inte skulle fortsätta att öka.

SÖ räknar inte med att det framlagda förslaget skall medföra några ökade kostnader så länge antalet gymnasieskolekurser tillåts öka årligen med högst 10 %.

4.1.7 Försöksverksamhet

Enligt SÖ:s uppfattning bör det överlämnade förslaget prövas under en försöksperiod fr. o. m. vårterminen 1978 t. o. m. höstterminen 1980.

SÖ avser att senare inkomma med de förslag som kan föranledas av försöksverksamheten. SÖ avser också efter samråd med UHÄ närmare överväga i vad mån förslagen medför några meritvärderings- och urvalsproblem och i så fall inkomma med förslag härom.

SÖ hemställer att regeringen bemyndigar SÖ

att inbjuda 15 kommuner till försöksverksamhet med linje- och ämneskonstruktion i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade förslag under perioden fr. o. m. vårterminen 1978 t. o. m. höstterminen 1980,

att för försöksverksamheten fastställa högsta antal undervisningstimmar i de olika ämnesetapperna i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget,

att påbörja försöksverksamheten vårterminen 1978 i högst 15 kommuner samt att från vårterminen 1979 i begränsad omfattning utvidga verksamheten efter förhandlingar med berörda personalorganisationer,

att utfärda sådana bestämmelser att försökskommun, i vilken lärare och/eller skolläda genom försöksverksamheten får minskat tjänsteunderlag, äger disponera sålunda friställda resurser för pedagogiska insatser för den kommunala vuxenutbildningen i kommunen,

att besluta om vilka kommuner som skall delta i försöksverksamheten.

SÖ hemställer vidare att regeringen fastställer bestämmelser, i enlighet med redovisade förslag, om grundskolekompetens, att gälla från höstterminen 1978, och om gymnasieskolekompetens, att gälla från vårterminen 1979.

Förhandling enligt 12 § lägen om medbestämmande i arbetslivet har ägt rum mellan SÖ och SACO/SR och TCO-S. Parterna har därvid enat

sig om lydelsen av den ingivna framställningen och den härvid fogade promemorian.

4.2 Remissyttranden

4.2.1 Allmänna överväganden

Flertalet remissinstanser instämmer i att det finns ett behov av att underlätta för vuxenstudierande att erhålla kompetens för högre studier samt att skapa bättre möjligheter till återkommande utbildning. Flertalet anser också att det föreliggande förslaget kan bidra till att underlätta vuxenstudier och därmed bredda rekryteringen till sådana studier. De främsta invändningarna gäller problemen med gränsdragningen gentemot studieförbundens studiecirkelverksamhet. Elev- och lärargrupper vid några vuxengymnasier är också kritiska till den förkortade studietid, som man anser blir följderna om SÖ:s förslag genomförs.

Några remissinstanser har i sina yttranden lämnat synpunkter på utredningsuppdraget och dess handläggning. *Folkbildningsutredningen* konstaterar att regeringens uppdrag till SÖ främst avsett att utarbeta förslag till en behörighetsgivande kurs som skulle tillförsäkra blivande högskolestudier inom hela landet kompletteringsmöjligheter inom kommunal vuxenutbildning. Folkbildningsutredningen menar att SÖ genom att till grund för sitt förslag även åberopa de synpunkter på behov av ändrad studiegång inom den kommunala vuxenutbildningen, som framförts dels av SVUX i dess båda betänkanden, dels i SÖ:s egna yttranden över dessa betänkanden, vidgat syftet med förslaget. Enligt folkbildningsutredningen kan den linje- och ämneskonstruktion som presenteras allvarligt försvåra folkbildningsutredningens arbete att söka finna hållbara principer för en gränsdragning mellan studieförbundens studiecirkelverksamhet och den kommunala vuxenutbildningen. Liknande synpunkter framförs också av *Folkbildningsförbundet*.

SACO/SR finner det beklagligt att elever, lärare och skollärare inom skolformen knappast alls beretts tillfälle att komma med synpunkter på förslagets utformning.

LO framhåller att den kommunala vuxenutbildningen måste förändras med utgångspunkt dels från folkbildningsutredningens förslag, dels med hänsyn till den inom UHÄ pågående översynen av den s. k. särskilda behörigheten till de olika högskolelinjerna.

SOSVUX-östra liksom elevgrupper vid vuxengymnasier är starkt kritiska till den korta remisstiden och till att utredningsmannen under utredningens gång inte tagit elev- och lärarkontakter.

4.2.2 Konstruktion av en behörighetsgivande kurs i varje ämne

De remissinstanser som tagit upp SÖ:s förslag om konstruktion av en behörighetsgivande kurs i varje ämne är i stort sett positiva till för-

slaget. *AMS* ansluter sig till utredningens förslag liksom *CSN*. *Gymnasieutredningen* framhåller att den föreslagna kurskonstruktionen innebär större enhetlighet i jämförelse med ungdomsskolans läroplaner. Utan att ta ställning till förslagets enskildheter finner gymnasieutredningen att en sådan konstruktion av kursutbudet ligger väl i linje med den strävan att åstadkomma bredd och innehållslig gemenskap i den gymnasiala utbildningen som kommer till uttryck i kommittédirektiven.

SACO/SR menar att den nuvarande linjesplittringen i kursutbudet försvårar kursstart i små kommuner. Ett enhetligare utbud kan därför enligt *SACO/SR* tjäna syftet att förbättra möjligheterna till kompetensinriktade studier. De förväntade effekterna får emellertid inte överdrivas. Samläsning mellan linjer och grenar i olika ämnen har länge bedrivits inom den kommunala vuxenutbildningen. *SACO/SR* anser att anvisningar som uppmuntrar lokala initiativ till samläsning kanske på ett smidigare sätt skulle ge bättre effekt än det föreliggande förslaget.

4.2.3 Konstruktion av kursplaner

Folkbildningsutredningen anser att om studieintensiteten mätt i kurslängd och timtal per vecka, sänks väsentligt, vilket kan bli följden av *SÖ:s* förslag, får verksamheten inom den kommunala vuxenutbildningen en struktur som nära överensstämmer med vad som organisatoriskt kännetecknar studieförbundens utbud av cirklar.

SACO/SR konstaterar att förslaget innehåller några timtalsförstärkningar. Förstärkningen av svenskämnet från 140 till 165 timmar finner *SACO/SR* välkommen och sedan länge efterfrågad av elever och lärare. *SACO/SR* anser att timförstärkningar är önskvärda i många ämnen, inte minst om samläsning skall tillämpas. I detta sammanhang uttrycker *SACO/SR* sin förvåning över utredningens timtalsresonemang och slutsatsen att en majoritet av lärare anser att antalet undervisningstimmar behöver utökas medan en majoritet av kursdeltagarna har en motsatt uppfattning. Framställningen bör här enligt *SACO/SR* kompletteras med upplysningen att 1 (en) % av kursdeltagarna i den refererade undersökningen ansåg att antalet undervisningstimmar kunde minskas.

SOSVUX-östra anser att förslagets etappindelning är ett utmärkt tillfälle att ta bort betygen.

UHÄ framhåller vikten av att vuxenutbildning ges de av *CSN* fastställda studiestödspoängen oavsett om antalet lärartimmar är kraftigt reducerat genom t. ex. samläsning eller upplagd som korrespondensundervisning.

CSN tillstyrker förslaget men framhåller att det kan ha konsekvenser för beräkningen av studiestödspoäng och därmed rätten till studiestöd. *CSN* är beredd att tillsammans med *SÖ* utarbeta ett system som är anpassat till de ändrade förutsättningarna.

4.2.4 Grundskolekompetens och gymnasieskolekompetens

UHÄ och CSN är positiva till att vuxna skall kunna erhålla gymnasieskolekompetens på färre antal ämnen. UHÄ vill emellertid öka möjligheterna att läsa naturvetenskapliga ämnen och vill att avgångsbetyg motsvarande fullständig studiekurs skall kunna erhållas av elever som läst svenska, engelska, matematik, biologi, fysik och kemi samt ett samhällsvetenskapligt ämne.

AMS är positiv till en förkortad studietid för grundskole- och gymnasieskolekompetens, men framhåller att utredningen inte tagit upp frågan om kvotgruppsplacering av elever med den nya kompetensen. Styrelsen finner det angeläget att denna fråga utreds och löses. *Folkbildningsutredningen* påpekar att den syn som legat till grund för förslaget om ändrad grundskolekompetens för vuxna överensstämmer med uppfattningen inom folkbildningsutredningen att frågan om formell grundskolekompetens för vuxna behöver aktualiseras. Utredningen hänvisar vidare till sin debattpromemoria (SOU 1977: 38). *Gymnasieutredningen* tar inte ställning till om det är påkallat att nu införa nya bestämmelser om fullständig grundskole- och gymnasieskolekompetens för vuxna med yrkeserfarenhet.

LO ifrågasätter, med hänsyn till att behovet av fullständig grundskolekompetens är mycket begränsat och att behörighetsreglerna vid högskolestudier förändrats, om det är nödvändigt att nu införa ett nytt kompetensbegrepp. Under försöksverksamheten bör i stället behoven av grundskolekompetens särskilt studeras i förhållande till fortsatta studier och de krav som ställs i arbetslivet. Enligt SACO/SR vore det mycket olyckligt att införa en särskild vuxengrundkompetens på de svaga grunder som utredningen anför. SACO/SR menar att kortutbildade vuxnas möjligheter till rejäl överbryggande utbildning härigenom allvarligt kan försämrats. SAF anser inte att formell grundskolekompetens för vuxna har någon praktisk betydelse medan däremot faktiska kunskaper i flera ämnen kan vara en väsentlig och nödvändig grund för vidare studier och deltagande i samhällsdebatten.

Även för studerande som har fyllt 25 år och har fyra års yrkeserfarenhet och har allmän behörighet för högskolestudier måste enligt SAF betydelsen av formell gymnasieskolekompetens ha minskat kraftigt. Behoven av faktiska kunskaper kvarstår, dock kan studierna inriktas på ämnen som är väsentliga för den studerandes studiemål. SAF har ingenting att erinra mot SÖ:s förslag om grundskole- och gymnasieskolekompetens men vill starkt understryka att de vuxenstuderande måste få tillgång till ingående information om kompetensernas betydelse.

Stockholms skoldirektion tar upp frågan om meritvärdet för den föreslagna kompetensen och förutsätter att de studerande får detaljerad information i god tid före studiestarten.

Lärar- och elevgrupper vid flera vuxenutbildningsgymnasier är starkt kritiska till förslagen om behörighet. Bl. a. menar man att målen för vuxenutbildningen, dvs. att minska klyftan mellan äldre med förhållandevis kort utbildning och yngre med längre utbildning, allvarligt äventyras av det framlagda förslaget. Man är också kritisk till att frågan om studiestöd för studier utöver de obligatoriska ämnena inte är utredd.

4.2.5 Förslag till etappindelning

Förslaget till etappindelning tillstyrks av bl. a. *UHÄ, CSN, gymnasieutredningen, TCO* och *SAF*. *SOSVUX-östra* finner tanken god, liksom förslaget om grundkurs med fördjupningsdelar, men har invändningar mot nedskärningen av ämnen och timmar.

SACO/SR ser fördelar i de föreslagna etappuppbyggda kurserna men påpekar också att förslaget i nuläget inrymmer en rad frågetecken och komplikationer. Bl. a. menar *SACO/SR*, förutsätter etappuppbyggda kurser avtrappningsregler. Antalet undervisningstimmar får inte reduceras därför att elevantalet går ned.

Enligt *SACO/SR* leder också de föreslagna timtalen i utredningens tabelluppställning till nedskärningar av antalet undervisningstimmar för elever på vissa linjer. Ett etappsystem som skall fungera i ett system med återkommande utbildning erfordrar, anser *SACO/SR*, en noggrann bestämning av de olika etappernas innehåll. Detta mycket omfattande arbete återstår enligt *SACO/SR*. *SACO/SR* tar vidare upp elevsociala nackdelar. I stället för en trygg social gruppgemenskap kan verksamheten få drag av utbildningsfabrikens löpande band. Liknande elevsociala synpunkter framförs också från elevgrupper vid vuxenutbildningsgymnasier.

Stockholms skoldirektion är tveksam till förslaget och framhåller bl. a. att de pedagogiska konsekvenserna av etappindelningen borde utredas ytterligare.

Folkbildningsförbundet understryker att den föreslagna indelningen i etapper innebär att den kommunala vuxenutbildningen kommer ett stort steg närmare studieförbundens arbetsformer. Om ämnesetapperna dessutom skall delas upp i moduler, vilket *SÖ* anser önskvärt, är fältet enligt *Folkbildningsförbundet* sannolikt helt upprivet.

AMS påpekar att vid beskrivningen av etappsystemet i utredningsförslaget behandlas inte frågan om allmän resp. särskild kurs. Till flera utbildningar inom grundskolans kompetensområde krävs särskild kurs. *AMS* förutsätter att de studerande inom ramen för etappsystemet kan läsa in särskild kurs.

SAF framhåller särskilt betydelsen av att integrerade samhälls- och naturorienterande kurser kan erbjudas vuxenstuderande. Som grund och inledning skulle dessa kurser vara värdefulla för dem som avser att bedriva vidare studier inom de samhällsvetenskapliga och naturvetenskap-

liga områdena utan att ha tillräckliga grundkunskaper. Även *UHÄ* tar upp värdet av de föreslagna orienteringskurserna i samhälls- och naturorienterande ämnen. *AMS* menar att det är värdefullt att vuxenstuderande ges möjlighet till sådana orienterande studier som kan ge den enskilde bättre förutsättningar att följa samhällsfrågorna. Styrelsen framhåller också att det är angeläget att de naturvetenskapliga ämnena generellt får en starkare ställning både med tanke på utvecklingen på arbetsmarknaden och på den under senare år minskade tillströmningen av antalet studerande till högre teknisk och naturvetenskaplig utbildning.

4.2.6 Studie- och yrkesorientering

Flera remissinstanser bl. a. *UHÄ*, *AMS*, *LO*, *TCO* och *SAF* tar upp betydelsen av en ökad satsning på studie- och yrkesorientering för vuxenstuderande. *UHÄ* framhåller t. ex. att det är väsentligt att de vuxenstuderande förbereds för studierna genom dels inledande avsnitt med studieteknik, dels en väl fungerande studie- och yrkesvägledning såväl före som i anslutning till studierna. *AMS* understryker att en kraftigt utvidgad studie- och yrkesorientering kan bli ett effektivt stöd för dem som har svag studiebakgrund och dålig självtillit. *LO* anser att man redan i försöksverksamheten bör tillföra de aktuella kommunerna förstärkta resurser för studie- och yrkesorientering.

4.2.7 Försöksverksamhet

Den av *SÖ* föreslagna försöksverksamheten tillstyrks i den form *SÖ* föreslagit av *gymnasieutredningen*, *LO*, *TCO*, *SAF* och *Svenska kommunförbundet*. Den avstyrks av *folkbildningsutredningen*, *SACO/SR* och *Folkbildningsförbundet*. Folkbildningsutredningen anför att *SÖ*:s förslag initierar förändringar som enligt folkbildningsutredningens mening skulle skapa en rad ytterligare problem i gränsdragningen mellan studieförbunden och den kommunala vuxenutbildningen. *SACO/SR* anser inte att en försöksverksamhet grundad på förslaget i den föreliggande utformningen bör komma till stånd. Om regeringen ändå fattar beslut om försöksverksamhet bör denna enligt *SACO/SR*:s mening begränsas till maximalt 15 kommuner. Den bör också i förhållande till *SÖ*:s förslag vara bättre definierad och ske under förutsättning att inga timreduktioner sker för de olika ämnena i kommunal vuxenutbildning och att lärarnas tjänstgöringsunderlag under försöken säkras. Folkbildningsförbundet vill inte att *SÖ*:s förslag om försöksverksamhet bifalles, men framhåller att om en förändring ändå genomförs innan utredningen lagt fram sina förslag, försöksverksamheten bör begränsas till det gymnasiala stadiet och till fem kommuner.

5 Föredraganden

5.1 Inledning

Under senare år har en rad reformer genomförts på vuxenutbildningens område. Vikten av att överbrygga utbildningsklyftan mellan generationerna och ge en ny utbildningschans åt dem som under ungdomsåren saknade möjligheter till studier har understrukits i olika sammanhang. För att aktivt kunna ta del i samhälls- och arbetsliv behöver individen kunskaper och träning i att använda dem.

Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) har enligt sina direktiv haft i uppdrag att utreda frågan om hur olika former av samhällsstödd vuxenutbildning skall stödja och komplettera varandra samt frågor rörande det statliga stödet till olika former av vuxenutbildning. I sitt betänkande Utbildning för vuxna (SOU 1975: 59) lägger SVUX fram en rad förslag om förändringar och resursförstärkningar inom kommunal vuxenutbildning. Delvis på grundval av de tankegångar som förs fram i SVUX' betänkande har skolöverstyrelsen (SÖ) lagt fram ett förslag om linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning.

I motionerna 1975/76: 883, 1418 och 2090 i anslutning till prop. 1975/76: 100 bil. 10 aktualiserades vissa av SVUX' förslag om kommunal vuxenutbildning. Utbildningsutskottet framhöll att det var angeläget att SVUX' förslag bereddes skyndsamt och att målet för beredningsarbetet borde vara att en proposition om förstärkning av den kommunala vuxenutbildningen på grundval av SVUX' förslag lades fram för riksdagen hösten 1977 (UbU 1975/76: 23). Riksdagen beslöt i enlighet med utbildningsutskottets förslag (rskr 1975/76: 281).

Jag kommer inledningsvis att ta upp frågor som rör mål för och inriktning av vuxenutbildningen för att senare komma in på de mer detaljerade förslag som lämnats av SVUX och SÖ.

Bland de reformer som på senare år genomförts på vuxenutbildningens område kan nämnas ett förbättrat studiestöd för vuxna. Särskilt statsbidrag utgår till sådan uppsökande verksamhet som äger rum på arbetsplatser för att stimulera till studier. För att söka nå kortutbildade grupper som inte kan nås via arbetsplatserna, bedrivs försök med uppsökande verksamhet i bostadsområden.

Bland andra remissinstanser konstaterar centrala studiestödsnämnden (CSN) och Landsorganisationen i Sverige (LO) i sina yttranden över SVUX' betänkande att en rad åtgärder på lagstiftningens område har bidragit till att öka behovet av och intresset för vuxenutbildning. Som exempel på nya regler som haft denna verkan kan nämnas lagen om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning, lagen om facklig förtroendemans ställning och de nya reglerna om vidgad behörighet för högskolestudier. I likhet med LO ser jag dessa reformer som en fram-

gång för strävandena att vidga vuxenutbildningen och instämmer i att reformarbetet måste föras vidare.

Jag vill vidare erinra om det förslag till nytt statsbidragssystem för folkhögskolan som regeringen redovisade i prop. 1976/77: 55. Riksdagen godkände förslagen (UbU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 318). Förslagen innebar en rad förbättringar av folkhögskolans möjligheter att erbjuda vuxna utbildning.

Jag erinrar också om att det i direktiven till den sittande folkbildningsutredningen (U 1975: 19) bl. a. konstateras att det finns behov dels av att få en klarare gräns mellan framför allt studieförbundens verksamhet och kommunal vuxenutbildning, dels av att finna former för samverkan på villkor som båda parter kan godta. I sin debattskrift (SOU 1977: 38) Folkbildningen i framtiden redovisar utredningen bl. a. frågor om gränsdragning och samverkan.

Enligt direktiven för utredningen (U 1976: 10) om den gymnasiala utbildningen skall förutsättningarna för ett närmare samarbete mellan gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning undersökas samtidigt som man bibehåller dessa utbildningars mål. En helhetssyn på utbildningarna på den gymnasiala nivån eftersträvas i direktiven varvid skarpa gränser av pedagogisk och administrativ art i görligaste mån reduceras.

Den kommunala vuxenutbildningen fick sin nuvarande utformning genom beslut av statsmakterna 1967 (prop. 1967: 85, SU 1967: 117, rskr 1967: 277). Den ersatte då de kvällsgymnasier som drevs av kommuner och studieförbund. Verksamheten regleras av förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning (ändrad senast 1977: 550).

Kommunal vuxenutbildning anordnas f. n. i praktiskt taget alla kommuner. En regional obalans i kursutbudet kan dock konstateras. Omfattningen av den kommunala vuxenutbildningen skiftar från någon enstaka kurs i många små kommuner till ett relativt rikhaltigt utbud i storstäderna och större tätorter. Särskilt i mindre kommuner är det svårt att med nu gällande bestämmelser om lägsta deltagarantal anordna kurser. Även i de största kommunerna kan det vara svårt att starta kurser i ämnen som inte så många vill läsa.

Enligt min uppfattning bör målet vara att alla vuxna, oberoende av bostadsort, skall ha tillgång till kurser inom kommunal vuxenutbildning i ämnen som krävs för att bli behörig att antas till högskoleutbildning. Vidare måste möjligheter finnas för alla vuxna att få förberedande utbildning på grundskolenivå. För att uppnå detta mål måste man komma till rätta med den regionala obalansen i kursutbudet. Möjligheterna att ordna kurser, främst i befolkningssvaga områden, men också på andra orter där vissa kurser i centrala ämnen inte kan startas måste ökas. Detta bör kunna ske genom att kommuner på vissa

villkor får möjlighet att starta kurser med lägre deltagarantal. Man måste därvid också söka åstadkomma en organisation av och ett innehåll i studierna som gör det möjligt för de vuxna att få just den utbildning de behöver och vid den tidpunkt som passar dem. Den kommunala vuxenutbildningens nuvarande organisation leder ofta till att undervisning i samma ämne erbjuds på olika linjer. Det resulterar i att undervisningsgrupperna blir små. Det är önskvärt att en förändring och förenkling av organisationen kommer till stånd.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att den kommunala vuxenutbildningen har expanderat starkt sedan starten 1968. Under denna tid har en hel del förändringar i verksamheten vidtagits på grundval av erfarenheter man efterhand vunnit. Undersökningar och utvärderingar har gjorts på olika delområden, bl. a. av SÖ.

Mot bakgrund av det här anförda anser jag det angeläget att genom en särskild utredning samla in och utvärdera hittills gjorda erfarenheter av den kommunala vuxenutbildningen. Självfallet bör en sådan utredning arbeta i nära kontakt med gymnasieutredningen och folkbildningsutredningen. Jag återkommer senare till frågan om utredningens sammansättning och uppdrag.

Med hänsyn till behovet av en mer samlad översyn av den kommunala vuxenutbildningen och de sittande utredningarnas arbete är jag inte nu beredd att ta ställning till mer än en mycket begränsad del av de förslag till förändringar inom vuxenutbildningen som föreslås av SVUX och SÖ.

Jag övergår nu till att behandla SVUX' betänkande och föreslå en begränsad reformverksamhet med hänsyn till vissa av SVUX' förslag.

5.2 Samverkan inom vuxenutbildningen

SVUX tar i sitt betänkande upp frågor som rör samverkan inom vuxenutbildningen.

SVUX' principiella utgångspunkt är att alla delar av vuxenutbildningen bör tas i anspråk för en expansion av överbryggande utbildning. Man vill öka valfriheten för de vuxna och finner att detta med nuvarande organisation i vissa fall förutsätter samverkan mellan de olika vuxenutbildningsanordnarna och en förbättrad information.

SVUX tar först upp behovet av att satsa på information och uppsökande verksamhet för att nå den mest angelägna målgruppen, vuxna med kort och bristfällig utbildning. Flertalet remissinstanser tar också upp informationsfrågan och delar SVUX' uppfattning om vikten av en väl fungerande information och rådgivning.

Målet för denna bör vara att sprida kunskaper på ett sådant sätt att varje människa kan orientera sig om olika former av vuxenutbildning och i det rikhaltiga utbudet finna den utbildning och studieform som

passar honom bäst. Informationen bör vara anpassad till olika erfarenheter och behov inom skilda grupper. Det är självfallet lättare att med utbildningsinformation nå dem som redan har viss utbildning och som själva är öppna för de möjligheter som finns och aktivt söker kunskap. Men för att nå också de studieovana och dem som har kort och bristfällig utbildning krävs effektivare information. SVUX anser att den bästa metoden att försöka nå den sist nämnda gruppen är en uppsökande verksamhet enligt den modell som har utarbetats av kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX). Jag vill i detta sammanhang betona vikten av en nära samverkan kring uppsökande verksamhet mellan alla vuxenutbildningsanordnare.

Jag förutsätter att såväl kommuner som andra vuxenutbildningsanordnare inom kommunen känner ett gemensamt behov av och ansvar för en vidgad samverkan i avsikt att erbjuda kommuninvånarna ett så rikhaltigt utbildningsutbud som möjligt. Flertalet remissinstanser betonar också i sina remissvar att en vidgad samverkan, både lokalt och regionalt, mellan utbildningsanordnare är en viktig förutsättning för att man skall kunna överblicka behovet av och tillgången till vuxenutbildning och för att de utbildningssökande skall kunna få en så allsidig och korrekt information som möjligt om existerande utbildningsmöjligheter. Jag delar denna uppfattning.

5.3 Organ för samverkan

SVUX föreslår också att det skall finnas organ för samverkan mellan de olika vuxenutbildningsanordnarna. SÖ framhåller i sitt remissvar att det är väsentligt att skolstyrelsen, som är det närmast ansvariga organet inom kommunen, tar initiativ till diskussioner med företrädare för olika utbildningsanordnare om hur stödet till vuxenutbildningen bör utformas. Flera andra remissinstanser, bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), ansluter sig till utredningens övervägande om att lokala vuxenutbildningsråd, dock utan att ha obligatorisk karaktär, bör kunna utgöra ett lämpligt forum för samverkan mellan olika informatorer. Även LO och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) anser att vuxenutbildningsråden bör kunna fylla en viktig funktion för det ömsesidiga informationsutbytet mellan de olika intressenterna inom vuxenutbildningsområdet och för att ta samordningsinitiativ i olika frågor. Däremot anser inte LO att vuxenutbildningsråden eller den kommunala vuxenutbildningen i egen regi skall genomföra projekt med uppsökande verksamhet. Studieförbunden tar också upp samverkansfrågorna men är tveksamma till om något organ bör åläggas ett särskilt ansvar i sammanhanget. Man anser att mer långsiktiga lösningar måste bli avhängiga av folkbildningsutredningens arbete.

Jag är inte beredd att förorda någon bestämd lösning på samverkans-

frågorna utan anser att dessa bör kunna lösas genom ett frivilligt och inte formaliserat samrådsförfarande. Med hänsyn till denna principiella inställning är jag inte heller beredd att biträda SVUX' förslag om särskilda resurser för regelbundna regionala vuxenutbildningskonferenser, anordnade av vuxenutbildningsnämnderna i samverkan med länsskollnämnderna.

5.4 Kommunal vuxenutbildning

SVUX framlägger vidare förslag om ökade resurser för den kommunala vuxenutbildningen. Syftet med förslagen är att stimulera ett utbud inom kommunal vuxenutbildning som ökar möjligheterna till återkommande utbildning. SVUX anför också att de nya resurser som kan komma att tillföras kommunal vuxenutbildning i första hand bör tas i anspråk för att främja utbildning som ger både formell och reell kompetens för fortsatta studier eller för yrkesverksamhet samt för att komma till rätta med den geografiska snedfördelningen inom vuxenutbildningen. Jag delar uppfattningen att detta normalt bör vara fallet.

5.4.1 Vuxenanpassning

Ett problem för vuxenutbildningen som SVUX tar upp är att man har att följa samma läroplaner som ungdomsskolan, medan tiden för lärarhandledning är kraftigt reducerad i förhållande till motsvarande kurser i ungdomsskolan. En generell ökning av undervisningstiden i kommunal vuxenutbildning är enligt SVUX ingen lämplig lösning på detta problem. Hänsyn måste bl. a. tas till att de vuxenstuderande på grund av yrkesarbete och familjeansvar ofta måste koncentrera studierna till en relativt kort period eller studera på fritid vid sidan av yrkesarbete, ibland med oregelbunden arbetstid.

En rad remissinstanser tar upp frågan om undervisningens vuxenanpassning. I likhet med dessa delar jag SVUX' uppfattning att undervisningens innehåll och utformning bör anpassas bättre till de vuxnas situation. Det är inte självklart att vuxna skall behöva läsa alla ämnen eller alla delar av kursen i ett ämne enligt läroplanerna för ungdomsskolan. De vuxnas erfarenheter bör tas till vara och endast kompletteras i en sådan omfattning att de vuxna får en utbildning av samma kvalitet som ungdomsutbildningen. Utbildningens innehåll behöver däremot inte vara identiskt.

Jag vill här erinra om att enligt direktiven för utredningen om den gymnasiala utbildningen organisation, arbetssätt och innehåll i gymnasieskolan skall omprövas. En förändring enligt de direktiven innebär att gymnasieskolan i högre grad än f. n. också utgår från att vuxna deltar i utbildningen och att denna ges en utformning i enlighet härmed.

5.4.2 Garantikurssystem

För att söka komma till rätta med den geografiska snedfördelningen och därmed sammanhängande problem inom kommunala vuxenutbildningen föreslår SVUX riktade åtgärder i form av ett system med garantikurser. Kurser i centrala ämnen inom grund- och gymnasieskola skall i viss garanterad omfattning få anordnas med färre kursdeltagare än f. n.

SVUX' förslag om garantikurser har mottagits positivt av flertalet remissinstanser. Dessa bedömer det vara väsentligt att resurserna till kommunal vuxenutbildning ökas på ett sådant sätt att kurser i centrala ämnen blir tillgängliga för fler vuxna. Det har emellertid också i remissvaren framkommit argument för att inte genomföra några mer genomgripande förändringar förrän folkbildningsutredningen har avslutat sitt arbete.

Nedsättning av undervisningsskyldigheten för skolledare i kommunal vuxenutbildning beräknas i enlighet med bestämmelser i skolförordningen (1971: 235) och förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning på grundval av det beräknade antalet lektioner. SVUX konstaterar att förslaget om ett garanterat kursutbud bör kompletteras med en organisatorisk förstärkning. Syftet är att möjliggöra en bättre planering av kursutbudet. Utredningen föreslår att en skolledarresurs knuten till det garanterade kursutbudet erbjuds varje kommun. Enligt nuvarande bestämmelser innebär det en skolledarresurs motsvarande en fjärdedel av en arvoderad studierektor.

I remissvaren framhåller t. ex. LO, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund (SSKF), Arbetarnas bildningsförbund (ABF), Folkuniversitetet, Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet (NBV), Studieförbundet, Sveriges kyrkliga studieförbund och Tjänstemännens bildningsverksamhet (TBV) att gränsdragningsproblemen mellan i första hand den kommunala vuxenutbildningen och den frivilliga bildningsverksamheten bör lösas innan man tar ställning till det av SVUX framlagda garantikurssystemet.

Med hänsyn till det nu rådande ekonomiska läget, till remissinstansernas ställningstaganden och till det behov av översyn av den kommunala vuxenutbildningen som jag nyss har redovisat, är jag inte beredd att föreslå att SVUX' förslag om en basorganisation (garantikurser och skolledarresurser) skall genomföras.

I likhet med SÖ, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet och Centerns kvinnoförbund anser jag det dock nödvändigt med en viss förstärkning av skolledarresursen. Härigenom kan man uppnå en jämnare geografisk spridning av kommunal vuxenutbildning och också få större förutsättningar att etablera samverkan med studieförbund och andra vuxenutbildningsanordnare i kommunen. En möjlighet är givetvis att i enlighet med SVUX' förslag tilldela alla kommuner en garan-

terad basresurs för skolledare inom kommunal vuxenutbildning. En annan möjlighet är att ställa vissa medel till SÖ:s förfogande för att tilldelas kommuner som har en nystartad kommunal vuxenutbildning eller en med ringa omfattning i förhållande till befolkningsunderlaget. För egen del ansluter jag mig till den senare uppfattningen och har för avsikt att återkomma till frågan i budgetpropositionen 1978.

Kurser får normalt startas inom den kommunala vuxenutbildningen om deltagarantalet beräknas varaktigt uppgå till lägst tolv, i glesbygd åtta. Regeringen har för budgetåren 1976/77 och 1977/78 medgivit att kurser med lägre deltagarantal än normalt får startas i följande fyra fall.

För det första får kommunerna om minst tre deltagare har utbildningsbidrag eller särskilt vuxenstudiestöd, anordna kurser i alla ämnen om man räknar med att antalet deltagare under hela kursen är minst åtta, i glesbygd fem.

För det andra får kommunerna om minst tre av deltagarna är kvinnor, anordna kurser med lägst fem deltagare i teknologi och övriga tekniska ämnen och (om kurserna gäller fackteori eller kombineras med kurser i fackteori) i bygg- och anläggningsteknik, el-telcteknik, fordonsteknik, processteknik, träteknik och verkstadsteknik.

För det tredje får kommunerna anordna grundskolekurser och gymnasieskolekurser i svenska och engelska med lägst åtta deltagare, i glesbygd fem. För att grundskolekurser skall få påbörjas krävs dock att minst fem deltagare kombinerar studierna i svenska eller engelska med minst två andra kurser i kommunal vuxenutbildning.

För det fjärde får, under de två år det är fråga om, varje kommun anordna två grundskolekurser med lägst åtta deltagare, i glesbygd lägst fem, i vart och ett av ämnena matematik, fysik och kemi. På gymnasieskolenivå får kommunen anordna två kurser enligt samma regler i matematik, fysik, kemi och teknologi.

Den sålunda medgivna verksamheten med lägre deltagarantal är av försökskaraktär. SÖ har avgett en rapport om vilka sådana kurser som har anordnats i olika kommuner under budgetåret 1976/77. Av rapporten framgår att den väntade effekten inte till fullo har uppnåtts under detta budgetår. Det beror bl. a. på att många kommuner inte hann ändra sin planering av kursutbudet. Viss osäkerhet om hur nyss angivna regler skulle tolkas tycks också ha rått. Likaså kan svårigheten att i detalj känna till närliggande kommuners planering av och förändringar i kursutbud ha inverkat negativt. I vissa kommuner har dispensmöjligheterna ändå haft stor betydelse. Ämneskurser, bl. a. som sammanhållen utbildning, har kunnat startas där detta inte tidigare har varit möjligt. På flera orter har kursutbudet planerats och erbjudits med dessa bestämmelser i åtanke. Antalet deltagare har emellertid därefter blivit så stort att bestämmelserna inte har behövt utnyttjas.

Trots den begränsade användningen under budgetåret 1976/77 anser jag att försöket har utfallit positivt och att de tidsbegränsade bestämmelserna fr. o. m. den 1 juli 1978 bör ersättas av permanenta bestämmelser med motsvarande innehåll. Med utgångspunkt i de erfarenheter som har vunnits bör de dock förenklas och på vissa punkter kompletteras. Det ankommer på regeringen att meddela de föreskrifter härom som behövs.

Utvecklingen av den kommunala vuxenutbildningen under de närmast kommande åren bör följas och utvärderas av den av mig föreslagna kommittén. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt utvecklingen vad gäller geografisk spridning av kursutbudet.

Utöver det antal undervisningstimmar som medges för varje kurs utgår statsbidrag till kommunal vuxenutbildning i form av ett schablon-tillägg, som får användas för stödundervisning, studiehandledning och studie- och yrkesorientering. SVUX föreslår en höjning av schablon-tillägget för både gymnasieskolekurser och särskild yrkesinriktad utbildning från 13 % resp. 10 % till 15 %. Förslag om viss höjning av schablon-tillägget framförs också av SÖ i petita för budgetåret 1978/79. Jag är inte nu beredd att föreslå någon höjning av schablon-tillägget.

Kurs inom kommunal vuxenutbildning får påbörjas om antalet elever beräknas uppgå till lägst tolv. Regeringen har, som jag nyss har redovisat, medgivit vissa undantag från dessa bestämmelser. Om antalet elever går ner under tolv, skall frågan om kursens bibehållande underställas länsskolnämnden. SVUX föreslår att antalet undervisningstimmar skall minskas med 20 % om antalet stadigvarande deltagare minskar från tolv till lägst åtta, samt att kommunen skall ha rätt att använda schablon-tillägget för att ersätta minskningen av antalet undervisningstimmar i den omfattning som bedöms nödvändigt. Utredningen föreslår liknande regler för de kurser som får starta med lägre antal elever. Jag anser det lämpligt att antalet undervisningstimmar fr. o. m. den 1 juli 1978 minskas på det sätt som utredningen föreslår. Jag är dock inte beredd att biträda utredningens förslag att minskningen av antalet undervisningstimmar skall få ersättas med timmar från schablon-tillägget. Schablon-tillägget bör däremot som nu användas för stödundervisning. Sjunger antalet stadigvarande elever ytterligare bör länsskolnämnderna vara restriktiva i sin bedömning av om kursen skall få fortsätta eller ej. Jag vill särskilt erinra om den möjlighet eleverna har att slutföra sin utbildning genom statens skolor för vuxna i Härnösand och Norrköping.

5.4.3 Undervisningslokaler m. m.

SVUX anser att statsbidrag till byggnadsarbeten för undervisningslokaler i den kommunala vuxenutbildningen skall utgå enligt samma regler som gäller för det allmänna skolväsendet. Likaledes anser ut-

redningen att det skall utgå statsbidrag för kostnader för att anskaffa första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel och hörselteknisk utrustning. Utredningen har inte kostnadsberäknat förslagen. En av förutsättningarna när kommunal vuxenutbildning startades var att ungdomsskolans lokaler, materiel osv. skulle utnyttjas för vuxenutbildningens behov. Jag anser att detta fortfarande är en viktig förutsättning för den kommunala vuxenutbildningen. Jag är därför inte beredd att förorda utredningens förslag om att särskilda statsbidrag skall utgå till byggnadsarbeten och första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel och hörselteknisk utrustning.

Jag vill också i sammanhanget erinra om att gymnasieutredningen enligt sina direktiv skall överväga samverkan mellan gymnasieskolan, kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning för att få till stånd ett bättre utnyttjande av resurser som personal, lokaler och utrustning.

5.5 SÖ:s förslag om linje- och ämneskonstruktion

Jag övergår nu till att behandla vissa frågor som rör organisationen och fördelningen av kursinnehållet i kurser inom kommunal vuxenutbildning.

5.5.1 Etappindelning

SÖ fick år 1975 regeringens uppdrag att, med beaktande av vad som anförts om behörighetskomplettering inom den kommunala vuxenutbildningens ram i prop. 1975:9 om reformering av högskoleutbildningen m. m., utarbeta förslag till studiegång i berörda ämnen. SÖ har nu avlämnat ett förslag till linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning. Vissa av SVUX' tankegångar om ett system med kurser som utformas som på varandra byggande eller alternativa enheter har också bearbetats och vidareutvecklats i SÖ:s förslag.

SÖ konstaterar att samma ämne i gymnasieskolan kan ha olika timtal eller olika kursplan, beroende på inom vilken linje det återfinns. De studerande tvingas därför välja ämne på viss linje. En kurs i ett ämne på en tvåårig linje kan inte alltid byggas på med motsvarande ämne på en treårig linje utan att studietiden förlängs. SÖ framhåller att det är väsentligt att undervisningen anknyter till de vuxenstuderandes erfarenheter. Överbryggande utbildning är inte att ge samma utbildning som ungdomsskolan ger utan att erbjuda kurser med vuxenanpassat innehåll.

Förslaget innebär att olika kurser i samma ämne enligt läroplanerna för grundskolans högstadium och gymnasieskolans olika linjer samordnas till en kurs genom att ämnet delas upp i etapper. Etapperna i resp. ämne skall bygga på varandra och ingå som delar i en samman-

hängande studiegång. Varje del skall leda till en viss bestämd kompetensnivå, varvid etapp I skall motsvara grundskolans högstadium, etapp II ettåriga eller tvååriga kurser (studiegångar) i gymnasieskolan och etapp III resp. IV kurs (studiegång) som förekommer i mer än två årskurser i gymnasieskolan.

SÖ anser att det föreligger ett behov av förberedande kursetapper (0-etapper) i engelska, matematik och svenska med inriktning på studieteknik. Enligt SÖ:s uppfattning finns det också studerande som av olika skäl inte skulle behöva genomgå fullständig grundskolekurs för att kunna påbörja gymnasieskolekurs. Däremot kan de ha behov av förberedande utbildning. För dessa elever föreslår SÖ en särskild gymnasieförberedande kurs på etapp I-nivå. Integrerade samhällsorienterande och naturorienterande kurser föreslås också som förberedande kursetapper. Varje etapp föreslås omfatta dels en gemensam grunddel, dels en fördjupningsdel.

Med hänsyn till att flertalet vuxenstuderande kombinerar studier och yrkesverksamhet framhåller SÖ att den sammanlagda kurstiden i det föreslagna systemet inte bör förlängas jämfört med nuvarande förhållande. SÖ föreslår därför att antalet undervisningstimmar på resp. etapper fördelas inom ramen för timtalet i den nu längsta kursen i ämnet. I ämnet svenska föreslår SÖ dock en ökning med 25 timmar i etapp II. I vissa ämnen förordar SÖ ytterligare uppdelning i mindre enheter, s. k. moduler, bl. a. i syfte att underlätta samverkan med arbetsmarknadsutbildningen och studieförbundens cirkelverksamhet.

Enligt förslaget skall etapperna tillsammans utgöra en kurs. Detta innebär att om antalet deltagare går ner under det föreskrivna skall de bestämmelser och föreskrifter som gäller för kurser i övrigt tillämpas också inom etappsystemet. SÖ föreslår dock att betyg skall ges efter varje avslutad etapp.

SÖ redovisar detaljerat hur en etappindelning av berörda ämnen skall kunna göras. Vidare anger SÖ vilken eller vilka etapper som bör vara genomgångna för att slutbetyg resp. avgångsbetyg från olika linjer skall kunna utfärdas. Endast oväsentliga ändringar i kursplanerna behövs enligt SÖ.

Enligt SÖ:s uppfattning bör förslaget prövas under en treårig försöksperiod fr. o. m. vårterminen 1978 i högst 15 kommuner. Fr. o. m. vårterminen 1979 föreslås att försöksverksamheten utvidgas något.

Flertalet remissinstanser tillstyrker en försöksverksamhet enligt SÖ:s förslag. Gymnasieutredningen framhåller t. ex. att en indelning i etapper gör det möjligt för individen att växla mellan studier och arbete och att planera sina studier i överblickbara steg, vilket överensstämmer väl med utvecklingen mot återkommande utbildning. Enligt utredningens mening bör en indelning i etapper i princip kunna underlätta en samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Även TCO

anser att etappindelningen innebär en bättre anpassning av den kommunala vuxenutbildningen till ett system med återkommande utbildning. Folkbildningsförbundet anser dock att den föreslagna indelningen i etapper innebär att den kommunala vuxenutbildningen kommer ett stort steg närmare studieförbundens arbetsformer. Särskilt negativ är Folkbildningsförbundet till SÖ:s förslag om uppdelning av etapperna. Även folkbildningsutredningen framför liknande synpunkter.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag det värdefullt med en försöksverksamhet med etappindelning enligt SÖ:s förslag med beaktande av de synpunkter jag anför i det följande.

För att ge tid till förberedelser bör försöksperioden inledas först höstterminen 1978. I likhet med SÖ anser jag att försöket bör vara treårigt. Högst 15 kommuner med olika storlek och struktur bör få delta i försöket. Det ankommer på regeringen att meddela bestämmelser för försöksverksamheten. Regeringen bör vidare, efter förslag från SÖ, besluta vilka kommuner som skall delta. Försöksverksamheten bör inte föranleda någon utökad tilldelning av undervisningstimmar för de aktuella budgetåren.

SÖ bör få rätt att fastställa högsta antal lektioner i de olika etapperna i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget. SÖ bör pröva om ytterligare ämnen på de tekniska linjerna kan anordnas enligt de föreslagna principerna, varigenom ökade möjligheter till teknisk utbildning kan erbjudas. Jag tillstyrker SÖ:s förslag om att utöka antalet undervisningstimmar i ämnet svenska med 25.

Framför allt med hänsyn till de synpunkter som anförs av bl. a. folkbildningsutredningen vill jag däremot inte förorda förberedande etapper i engelska, svenska och matematik (s. k. 0-etapper). Inte heller förordar jag att s. k. särskilda gymnasieförberedande etapper, avsedda för studerande som inte behöver genomgå fullständig grundskolekurs, får ingå i försöksverksamheten. I dessa avseenden anser jag det väsentligt att avvakta en lösning på gränsdragningsproblemen gentemot folkbildningsverksamheten. De elever som inte behöver genomgå en fullständig grundskolekurs som förberedelse till gymnasieskolestudier i ämnet kan i vissa ämnen med nuvarande regler placeras in i en redan pågående grundskolekurs på den nivå där eleven har förutsättningar att följa kursen. Schablonutlägget kan utnyttjas för att ge erforderlig stödundervisning i anslutning till studierna på gymnasieskolenivå. Inom ramen för resp. etapper bör dessutom finnas utrymme för repetitionsavsnitt.

Jag delar SÖ:s uppfattning att varje etapp bör omfatta dels en gemensam grunddel, dels en fördjupningsdel. Jag vill särskilt framhålla att hela etappen skall utgöra en odelbar kurs. SÖ föreslår att etapperna i ett ämne tillsammans skall utgöra *en* kurs. I motsats till SÖ anser jag att varje etapp bör betraktas som en ny kurs.

Betyg ges inom kommunal vuxenutbildning efter varje avslutad kurs.

Om varje etapp betraktas som en kurs, följer därav att betyg bör ges efter varje avslutad etapp. Betyg från sådana kurser (ämnesetapper) bör i enlighet med SÖ:s förslag kunna ingå i slutbetyg och avgångsbetyg från olika linjer.

Jag anser att det är väsentligt att så småningom komma fram till en lämplig organisatorisk modell för den samverkan SÖ förordar med arbetsmarknadsutbildningen och studieförbundens cirkelverksamhet. Det ligger dock delvis inom ramen för folkbildningsutredningens uppgifter att överväga denna fråga, vilket också påpekas i utredningens remissvar. Även gymnasieutredningen har att pröva frågor om samverkan mellan kommunal vuxenutbildning och andra utbildningsanordnare. Jag är därför inte beredd att föreslå att etapper får modulindelade utöver den pedagogiskt motiverade indelningen i grunddel och fördjupningsdel.

5.5.2 Grundskolekompetens och gymnasieskolekompetens

SÖ:s förslag omfattar också överväganden om behovet av slutbetyg resp. avgångsbetyg bland vuxna över 25 år med minst fyra års arbetslivserfarenhet. För denna kategori, föreslås dels en särskild grundskolekompetens omfattande endast ämnena svenska, engelska och matematik, dels en särskild gymnasieskolekompetens omfattande, förutom dessa tre kommunikationsämnen, två av fem samhällsvetenskapliga ämnen och två av fem naturvetenskapliga. Möjlighet att byta ut vissa ämnen föreslås dessutom. Avgångsbetyg från tvåårig linje skulle förutsätta genomgång av etapp II och från treårig linje dessutom etapp III/IV i resp. ämnen.

En rad remissinstanser ställer sig tveksamma härtill. AMS är positiv till en förkortad studietid men framhåller att utredningen inte har tagit upp frågan om meritvärdering och kvotgruppsplacering av elever med den nya kompetensen. LO anser att behovet av fullständig grundskolekompetens för vuxna är mycket begränsat och framhåller att de nya behörighetsreglerna vid högskolestudier onödiggör en särskild gymnasieskolekompetens. Liknande synpunkter framförs av bl. a. Centralorganisationen SACO/SR och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF). Från lärar- och elevgrupper har kritik framförts mot förslaget, vars konsekvenser anses ofullständigt belysta.

Jag delar remissinstansernas tveksamhet om behovet av att nu införa speciella kompetensregler för vuxna på grund- och gymnasieskolenivå. Jag är således inte beredd att biträda SÖ:s förslag i denna del.

5.5.3 Ny utredning

Avslutningsvis vill jag erinra om vad jag tidigare har anfört om behovet av en översyn av den kommunala vuxenutbildningen, innan definitiv ställning tas till dess organisation, omfattning och närmare

utformning i framtiden. Jag avser därför att senare föreslå regeringen att tillsätta en särskild kommitté för översyn av den kommunala vuxenutbildningens uppgifter i förhållande till de mål som har fastställts av riksdagen. Kommittén bör ha en parlamentarisk förankring och rymma erfarenheter av kommunal vuxenutbildning. Kommittén bör samlä in och värdera de erfarenheter som har nåtts sedan den kommunala vuxenutbildningens början. Den bör också följa och utvärdera effekterna av de av regeringen meddelade bestämmelserna om att kurs får starta med lägre deltagarantal än normalt. Vidare bör kommittén följa försöksverksamheten med den linje- och ämneskonstruktion, som jag har förordat. En av kommitténs uppgifter bör vara att främja en bättre tillgänglighet av kompetensinriktade studier, t. ex. genom en jämnare geografisk spridning av den kommunala vuxenutbildningens utbud och möjligheter att genomföra kurser. Kommittén om den kommunala vuxenutbildningen kommer även att åläggas att överväga frågor som berörs av andra utredningar. Den bör därför samråda med bl. a. gymnasieutredningen och folkbildningsutredningen.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört i det föregående om kommunal vuxenutbildning

dels föreslår riksdagen att godkänna de riktlinjer för försöksverksamhet med etappindelning av olika kurser i samma ämne enligt läroplanerna för grundskolans högstadium och gymnasieskolan.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

1 Inledning	3
2 Nuvarande organisation	5
2.1 Läroplaner m. m.	5
2.2 Gällande bestämmelser	5
2.3 Kvantitativ omfattning	7
3 SVUX' betänkande	10
3.1 Utredningen	10
3.1.1 Mål för vuxenutbildningen	10
3.1.2 Samverkan inom vuxenutbildningen	11
3.1.3 Organ för samverkan	13
3.1.4 Ökade resurser	14
3.1.5 Särskilt yttrande	19
3.2 Remissyttranden	19
3.2.1 Allmänna överväganden	19
3.2.2 Samverkan inom vuxenutbildningen	21
3.2.3 Organ för samverkan	23
3.2.4 Kommunal vuxenutbildning	23
4 SÖ:s förslag om linje- och ämneskonstruktion inom kommunal vuxenutbildning	25
4.1 SÖ:s förslag	25
4.1.1 Anknytning till läroplan för grundskolan och gymna- sieskolan	25
4.1.2 Konstruktion av <i>en</i> behörighetsgivande kurs i varje ämne	26
4.1.3 Konstruktion av kursplaner	26
4.1.4 Grundskolekompetens och gymnasieskolekompetens ..	27
4.1.5 Förslag till etappindelning	28
4.1.6 Konsekvenser av SÖ:s förslag	30
4.1.7 Försöksverksamhet	31
4.2 Remissyttranden	32
4.2.1 Allmänna överväganden	32
4.2.2 Konstruktion av <i>en</i> behörighetsgivande kurs i varje ämne	32
4.2.3 Konstruktion av kursplaner	33
4.2.4 Grundskolekompetens och gymnasieskolekompetens ..	34
4.2.5 Förslag till etappindelning	35
4.2.6 Studie- och yrkesorientering	36
4.2.7 Försöksverksamhet	36
5 Föredraganden	37
5.1 Inledning	37
5.2 Samverkan inom vuxenutbildningen	39
5.3 Organ för samverkan	40
5.4 Kommunal vuxenutbildning	41
5.4.1 Vuxenanpassning	41
5.4.2 Garantikurssystem	42
5.4.3 Undervisningslokaler m. m.	44
5.5 SÖ:s förslag om linje- och ämneskonstruktion	45
5.5.1 Etappindelning	45
5.5.2 Grundskolekompetens och gymnasieskolekompetens ..	48
5.5.3 Ny utredning	48
6 Hemställan	49
7 Beslut	49